

و ندانم تا این نوحاستگان
درین دنیا چه بینند
که فرا خیزند
و مشتی خُطامِ حرام
گرد کنند
وز بهر آن خون ریزند و
منازعت کنند و
آنگاه آن را آسان فراگذارند و
با حسرت بروند!
(بوالفضل بیهقی)

خبرنامه

شماره 16

زیر نظر مدیر قطب علمی
قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان
شماره شانزدهم - تابستان 1389
مشهد - میدان آزادی - پردیس دانشگاه فردوسی
صفحه خانگی: www.cef.ir
تلفکس: 0511 - 8796837
چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی
گردآوری مطالب: سهیلا یوسفی
طراحی و صفحه‌آرایی: مرضیه دلیری اصل

قطب علمی ادبیات فارسی و ادبیات خراسان

خبر مقدم به همکار جدید گروه

دکتر امید همدانی جوانترین عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی که تمام دوره‌های تحصیل خود را در این گروه آموزشی گذرانیده است، بلافاصله پس از فراغت از تحصیل به استخدام گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی درآمد. حضور این استاد جوان مستعد و خوش فکر را به گروه زبان و ادبیات فارسی تبریک می‌گوییم.

در زیر شرح حال علمی وی را به قلم خود ایشان می‌خوانید:

تحصیلات رسمی دانشگاهی من در کلیه مقاطع تحصیلی از کارشناسی تا دکتری در رشته زبان و ادبیات فارسی و در دانشگاه فردوسی مشهد بوده است. سال ۱۳۷۸ وارد دوره کارشناسی شدم و در سال ۱۳۸۶ با دفاع از رساله دکتری تحصیلات دانشگاهیم به پایان رسید و از هنگامی که دانشجوی دکتری بودم همکاری و تدریس در گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد را آغاز کردم. با رتبه پنج در کنکور سراسری وارد دانشگاه شدم؛ در آن دوران بدل شدن به فیلولوژی برجسته آرمان علمی من بود و مطالعات خویش را چنان سامان دادم و به آن نظم و نسق بخشیدم که بتواند مرا در رسیدن به این آرمان مدد برساند و البته آن سبک مطالعه و تأمل در ادبیات کلاسیک چندان بی حاصل هم نبود. هم در آزمون کارشناسی ارشد، هم در المپیاد علمی دانشجویی کشور در سال ۱۳۸۰ و هم در آزمون دکتری سال ۱۳۸۳ دانشگاه فردوسی، رتبه اول را کسب کردم.

آنچه به طور خلاصه دامنه و حوزه مطالعاتی من بوده است شامل ادبیات صوفیه، کلام، نظریه ادبی و فلسفه غرب بوده است. علاقه به

مباحث مدرن در قلمرو ادبیات و فلسفه هم مرا به سمت و سوی آموختن زبان‌های اروپایی سوق داد. اما هر چه بیشتر فلسفه و نظریه ادبی خواندم، بیشتر در مبانی آموزش کلاسیک ادبیات و شیوه بحث و درس و ایدئولوژی حاکم بر ذهن و ضمیر استادان و دانشجویان این رشته شک کردم و آن را نامتناسب با درک و دریافت مدرن از ادبیات و مطالعات مربوط به ادبیات یافتیم. حاصل این شک روشی که به نحوی دیالکتیکی در تعامل و درگیر شدن با آموزه‌ها و نظام دانش حاکم بر این رشته حاصل آمد، نوعی گسست از سنت حاکم در تدریس، تحقیق و نوشتن رساله‌های دانشگاهی بود. مطالعه فلسفه غرب و بویژه فلسفه تحلیلی نه تنها پاسخگوی دغدغه‌های معرفتی من بود که نوعی روش‌شناسی دقیق و انتقادی را نیز به همراه آورد. به این ترتیب، رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری من که به ترتیب به بررسی پدیدارشناسانه گلشن راز شیخ محمود شبستری و مقایسه میان عناصر عرفانی در تفکر هایدگر و تأملات عرفانی مولوی اختصاص داشت ملهم از نوعی روش‌شناسی فلسفی بود. در تدریس دانشگاهی نیز همواره کوشیده‌ام تا دانشجویان را به داشتن نوعی نظرگاه انتقادی نسبت به متون کلاسیک و سنت متصلب نهفته در این متون تشویق کنم و آن‌ها را از حالت شیفتگی افراطی به سنت به سمت و سوی نظر کردن انتقادی در سنت، متمایل کنم و ابزار من هم در این راه چیزی جز فلسفه و نظریه‌های ادبی مدرن و تأملات انتقادی خود من در متون کلاسیک و بویژه متون صوفیه نبوده است. در پایان فهرستی از برخی نوشته‌های خود به دست می‌دهم:

کارهای پژوهشی

الف) کتابها:

– منتشر شده

- ۱- عرفان و تفکر (از تأملات عرفانی مولوی تا عناصر عرفانی در طریق تفکر هایدگر)، تهران: نگاه معاصر، ۱۳۸۷. (ویراست دوم، ۱۳۸۹).

- در دست انتشار:

2- عینیت، اخلاق و سیاست، مقالاتی از تامس نیگل، با ترجمه و مقدمه تحلیلی، امید همدانی، تهران: نگاه معاصر.

(ب) مقالات:

- «گویای خاموش (سیری در داستان دژهوش ربا یا قلعه ذات‌الصور)»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال 26، ش 141، صص 105-118.

- «نگاهی پدیدارشناسانه به تجربه وجود و مواجهه با آن در بوف کور و تهوع»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال 37، ش 144، صص 145-156.

- «از کلام اشعری تا باورهای صوفیانه (تأثیر کلام اشعری بر باب اول مصباح‌الهدایه)»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال 39، ش 154، صص 127-146.

- «به سوی خوانشی گنوسی از کنوزالحکمه سنایی» در شوریده‌ای در غزنه (اندیشه‌ها و آثار حکیم سنایی)، به کوشش دکتر محمود فتوحی و علی اصغر محمدخانی، تهران: سخن، 1384، صص 197-220.

- «حماسه، اسطوره و تجربه عرفانی: خوانش سه‌رودی از شاهنامه»، فصلنامه نقد ادبی، سال دوم، شماره 7، صص 137-162.

از دنیای کتاب

رونمایی تصحیح جدید تاریخ بیهقی

جلسه رونمایی و نقد تصحیح جدید تاریخ بیهقی به تصحیح، مقدمه و توضیح آقایان دکتر محمد جعفر یاحقی و مهدی سیدی، در ساعت 10 صبح یکشنبه 89/2/12 در تالار دکتر رجایی دانشکده ادبیات و علوم انسانی برگزار شد. این نشست که حدود سه ساعت طول کشید با حضور استادان برجسته گروه زبان و ادبیات فارسی و جمع کثیری از بیهقی دوستان و بیهقی شناسان تشکیل شده بود. تاریخ بیهقی که گنجینه مهم تاریخی، ادبی و جغرافیایی ایران قدیم است، پیش ازین 5 بار دیگر هم تصحیح شده، اما به دلیل اشکالاتی که داشت با پیدا شدن نسخه‌های کهن‌تر و درست‌تر از این کتاب، مصححان به تصحیح نوین آن همت گماشتند و حدود شش سال برای این کار وقت صرف کردند. در این نشست علمی ابتدا آقای سلمان ساکت، پس از اشاره به تصحیح‌های پیشین تاریخ بیهقی و اهمیت تصحیح حاضر،

از دکتر محمد جعفر یاحقی مصحح کتاب، خواست تا دقایقی از پیشینه کار تصحیح و امتیازات آن سخن گویند.

بعد از معرفی کامل ویژگی‌های تصحیح جدید، دکتر محمدرضا راشد محصل و آقای اصغر ارشاد سرابی در جایگاه منتقد هر کدام اثر را از منظرهای مختلف تصحیح و کارهایی که درباره آن صورت گرفته ارزیابی کردند. مهمان دیگر این نشست علمی، آقای دکتر محمود فتوحی بودند که سخن خود را به بلاغت تاریخ نگاری و شیوه‌های

آقایان دکتر یاحقی، دکتر راشد محصل، دکتر ثروت، دکتر رنجبر، دکتر واحد، دکتر وثوقی، دکتر مولایی و دکتر صدر نبوی از خاطرات خود با استاد برای حاضران سخن گفتند. مراسم رونمایی از کتاب انجام شد و آقای دکتر محمدجواد مهدوی از طرف تمام استادان گروه زبان و ادبیات فارسی و دانشجویان استاد انزابی که به دلیل حضور در همایش ادبیات تطبیقی عربی و فارسی در دانشگاه بیروت موفق به شرکت در این مراسم نشده بودند، متن قدردانی و سپاس‌گزاری از استاد انزابی نژاد را قرائت کردند.

در این جلسه تعداد زیادی از دوستان دکتر انزابی نژاد از تهران و تبریز حضورداشتند و برخی از خاطرات مشترک خود با دکتر انزابی نژاد را برای حاضران تعریف کردند. دکتر سید رضا سید انزابی نژاد استاد بزرگ زبان و ادبیات فارسی و صاحب 25 اثر ماندگار اعم از تألیف، تصحیح، ترجمه و شرح با بیش از 70 مقاله است. ترجمه فرهنگ بزرگ دو جلدی *الرائد* و نیز تصحیح و شرح مقامات حمیدی از جمله آثار این استاد می باشد. کتاب *چون من در این دیار* با بیشتر از 40 مقاله تحقیقی و متجاوز از 600 صفحه به سرمایه انتشارات سخن در تهران چاپ و منتشر شده است.

خاص تاریخ نویسی اختصاص دادند. پس از اتمام سخن منتقدان، آقای مهدی سیدی دیگر مصحح کتاب به سؤالات و نکات مطرح شده پاسخ دادند و در مورد جغرافیای تاریخی کتاب بیهقی مشروحتر سخن گفتند. آقای سیدی به همه اطمینان دادند که کار انجام شده با آگاهی کامل از جغرافیای مناطق موجود در تاریخ بیهقی بوده و بسیاری از این مناطق را شخصاً دیده و اطلاعات میدانی را با منابع جغرافیای تاریخی تطبیق داده‌اند. تصحیح نوین تاریخ بیهقی در 2050 صفحه با 766 صفحه تعلیقات و حدود 300 صفحه فهرس متعدد که کار پژوهندگان را بسیار آسان می‌کند، در دو جلد از سوی انتشارات سخن (تهران 1388) منتشر شده است.

رونمایی از کتاب *چون من در این دیار* (جشن نامه دکتر انزابی نژاد)

قطب علمی فردوسی شناسی و ادبیات خراسان ساعت 10 صبح یکشنبه 1389/2/26 در تالار فردوسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مراسم جلسه بزرگداشت مقام دکتر سید رضا سید انزابی نژاد و رونمایی از کتاب جشن نامه ایشان به نام «چون من در این دیار» را برگزار کرد. این کتاب که به همت مدیر قطب علمی آقای دکتر محمد جعفر یاحقی و همکاری آقایان دکتر محمد رضا راشد محصل و سلمان ساکت به منظور گرامی داشت مقام آن استاد تدوین شده بود، در این جلسه رونمایی شد. در ابتدای این مراسم که با حضور دکتر انزابی نژاد و خانواده ایشان و جمعی از همکاران، دانشجویان و دستداران ایشان از خراسان و آذربایجان برگزار شده بود، فیلمی از زندگی و معرفی آثار دکتر انزابی پخش شد. سپس

آثار جدید همکاران گروه

دکتر محمدجعفر یاحقی

(الف) کتابها:

- فرهنگ اساطیر و داستان واره ها در ادبیات فارسی، تهران، فرهنگ معاصر، چاپ دوم 1388.

- چون من در این دیار، جشن نامه استاد دکتر رضا نزایی نژاد، (با همکاری دکتر محمدرضا راشد محصل و سلمان ساکت) - قطب علمی فردوسی شناسی، تهران، انتشارات سخن، 620 صفحه.

- دیبای خسروانی، کوتاه شده تاریخ بیهقی، (با مهدی سیدی)، چاپ نهم، انتشارات جامی، تهران 1389.

- جویبار لحظه‌ها، چاپ دوازدهم، انتشارات جامی، تهران، 1389.

- راهنمای نگارش و ویرایش، (با دکتر محمد مهدی ناصح)، چاپ بیست و هفتم، مشهد، به نشر، 1389.

- دیبای زربفت، گزیده تاریخ بیهقی، (با مهدی سیدی)، چاپ اول، تهران، سخن، 1389.

- روضه‌های رضوانی، دفتر شعرهای آزاد ابوالفضل بیهقی، چاپ اول، تهران، سخن، 1389.

(ب) مقاله‌ها:

- «شخصیت شناسی شغاد در شاهنامه»، (با احسان قبول)، جستارهای ادبی، (ادبیات و علوم انسانی سابق)، 164، سال چهل و دوم، ش اول، بهار 1388، صص 65-81. (این شماره مجله با تأخیر منتشر شده است).

- «تحلیل نمادین اسطوره آب و نموده‌های آن در شاهنامه فردوسی بر اساس روش نقد اسطوره‌ای»، (با فرزاد قائمی و دکتر ابوالقاسم قوام)، جستارهای ادبی، (ادبیات و علوم انسانی

دکتر زهرا اختیاری

- سرچشمه عشق عرفانی در آثار ابن سینا، شماره 163 دانشکده ادبیات تابستان 1388.

- واکاوی چند واژه در تاریخ بیهقی: شماره 209 مجله دانشگاه تبریز.

دکتر محمود فتوحی

- تحلیل انتقادی زندگی‌نامه‌های مولوی: شماره 162 مجله دانشکده ادبیات، پاییز 1387.

- سه صدا، سه رنگ، سه سبک در سفر قیصر امین پور: شماره 5 فصلنامه تخصصی زبان و ادبیات فارسی (ادب پژوهی) تابستان 1387.

- مخاطب شناسی حافظ در سده هشت و نه هجری با رویکرد تاریخ ادبی هرمنوتیک: مجله نقد ادبی، سال دوم شماره 6.

- ساخت شکنی بلاغی: مجله نقد ادبی، سال اول شماره 3 - سبک، ایدئولوژی و گفتمان: مجله نقد آگاه، پاییز 1387.

دکتر سید حسین فاطمی

- نقد احوال و آثار سراج الدین فریدپوری، فارسی سرای بنگالی: شماره 162 مجله دانشکده ادبیات پاییز 1387.

دکتر محمد تقوی

- حقایق خیالی داستان دقوقی در مثنوی: شماره 162 مجله دانشکده ادبیات، پاییز 1387.

دکتر فرزاد قائمی

- کتاب شاهنامه سرایی و سنتهای ادبی و فرهنگی در ایران باستان، مشهد، آهنگ قلم، 1389.

- «امیر سیونیسم در شعر سهراب سپهری»، (با دکتر شمس پارسا)، علوم انسانی دانشگاه الزهراء، سال هجدهم، ش 74، زمستان 1387، صص 227-246 (این شماره با تأخیر در تابستان 1389 منتشر شده است).

- «آرایش سپاه و فنون رزمی در دوره ساسانی و بازتاب آن در شاهنامه فردوسی، (با سلمان ساکت)، کاوش نامه، زبان و ادبیات فارسی، سال یازدهم، ش 20، بهار و تابستان 1389، صص 9-32.

سابق)، 165، سال چهل و دوم، ش دوم، تابستان 1388، صص 47-67 (این شماره مجله با تأخیر منتشر شده است).

- «تحلیل نماد غار در هفت پیکر نظامی»، (با سمیرا بامشکی)، پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان، سال چهل و پنجم، دوره جدید، ش چهارم، زمستان 1388، صص 43-58.

- «قسمت گمشده تاریخ بیهقی»، نامه بهارستان، سال یازدهم، 1389 دفتر 16، تاریخ انتشار مرداد: 1389، صص 275-282.

اخبار قط

صحران رسانیدند. سخنران دیگر این نشست فرهنگی آقای ماهوان بودند که در ارتباط با درختان مشهد و اوضاع نا به سامان پارکهای جنگلی کوهستان پارک و باغ ملک آباد سخن گفتند.

در این مراسم اشعاری در باب درخت توسط خانم دکتر مه‌دخت پورخالقی قرائت شد. سخنران آخر این جلسه گرامی داشت، آقای دکتر غلامعلی بسکی، پدر محیط زیست ایران بودند که درباره سرطان و عوامل به وجود آورنده آن و نیز نقش درختان در پیش‌گیری از ابتلا به سرطان سخن گفتند.

پایان بخش مراسم رونمایی از کتاب آقای ماهوان با عنوان «فرهنگ گیاهان دارویی» و پس از آن هم به صورت نمادین چند نهال در حیات دانشکده ادبیات کاشته شد.

دیدار استادان و دانشجویان دکتری از

فرهنگستان زبان و ادب فارسی

برگزاری آزمون دکتری

آزمون دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی با همکاری این قطب علمی طی روزهای 13 و 14 اسفند ماه 1388 با شرکت بیش از 100 تن از متقاضیان برگزار شد. از میان داوطلبان قبولی مرحله اول طی یک مصاحبه تعداد 6 تن برای تحصیل در دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه فردوسی پذیرفته شدند که تحصیل خود را از اول مهرماه 1389 آغاز خواهند کرد.

مراسم درختکاری در دانشکده

با همکاری انجمن علمی گروه زبان و ادبیات فارسی و قطب علمی فردوسی شناسی مراسمی در ساعت 10 صبح یکشنبه 88/12/16 برای بزرگداشت و یادآوری اهمیت درخت و درختکاری در تالار فردوسی دانشکده ادبیات برگزار شد. ابتدا دکتر محمدجعفر یاحقی در خصوص درخت و جایگاه آن در زندگی انسان مطالبی ایراد کردند و سپس دکتر خواجه حسینی از استادان دانشکده کشاورزی سخنان خود را با عنوان «گل‌ها سخن

رئیس دانشگاه بامیان و هیأت همراه در قطب علمی

ساعت 13 روز چهارشنبه 27 مرداد ماه 1389 رئیس دانشگاه بامیان افغانستان با سه نفر هیأت همراه در قطب علمی بودند. در این جلسه که با هماهنگی دفتر همکاریهای دانشگاه تشکیل شده بود، گروهی از دانشجویان افغانستانی مشهد نیز حضور داشتند و دربارهٔ علاقه‌های فیما بین و اقداماتی که قطب برای جذب دانشجویانی از افغانستانی به عمل آورده گفتگوهایی صورت گرفت.

برگزاری سخنرانی علمی

در ساعت 10 روز چهارشنبه 89/2/8 جلسه سخنرانی و گزارش علمی دو تن از دانشجویان دورهٔ دکتری زبان و ادبیات فارسی به کشورهای افغانستان و مالزی در تالار فردوسی دانشکده ادبیات تشکیل شد.

نخست آقای سلمان ساکت پس از توضیح اجمالی پیرامون افغانستان و مکان‌های تاریخی و دیدنی آن، گزارش خود را در خصوص معرفی مکان‌های علمی و دانشگاه‌های افغانستان ارائه کردند و به بررسی جایگاه زبان فارسی در افغانستان و دانشگاه‌های مهم آن پرداختند. سپس خانم فرزانه علوی‌زاده گزارش بازدید از دانشگاه‌ها و مراکز علمی مالزی را به اطلاع مستمعان رساندند و به بررسی و بیان نحوهٔ پذیرش و سیستم علمی و شبکه‌های اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های مالزی پرداختند. خانم علوی‌زاده سپس تصاویری از اماکن دیدنی و جاذبه‌های فرهنگی مالزی و کتابخانه‌ها و دانشگاه‌های آن نشان دادند. معرفی زبان مالایی (زبان اصلی مالزیایی‌ها) و ویژگی‌های آن از دیگر مواردی بود که خانم علوی‌زاده بدان پرداختند.

با هماهنگی‌هایی که از قبل به عمل آمده بود گروهی از اعضای هیأت علمی و جمعی از دانشجویان دکتری زبان و ادبیات فارسی روز 19 اسفند ماه 1388 با قطار به تهران رفتند و روز بعد در جلسهٔ رسمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی که در کتابخانهٔ فرهنگستان تشکیل شده بود شرکت کردند.

در این جلسه ابتدا دکتر یاحقی همکاران و دانشجویان را به اعضای فرهنگستان و پس از آن اعضای فرهنگستان را به همکاران و دانشجویان معرفی کرد. پس از پایان جلسه همسفران از کتابخانه و برخی از گروه‌های پژوهشی از آن جمله گروه فرهنگ نویسی دیدار و با رئیس و اعضای این بخشها گفتگو کردند. همسفران آن روز ناهار را با اعضای فرهنگستان صرف کردند و بعدازظهر هم به بازدید خود از سایر بخشها و از آن جمله گروه دانشنامهٔ شبه قاره ادامه دادند. مهمانان شب را در مهمان سراي فرهنگستان بیتوته کردند و فردای آن روز پس از بازدید از مرکز پژوهشی دکتر رواقی عضو پیوستهٔ فرهنگستان از کتابخانهٔ ملی دیدار کردند و عصر آن روز پس از دیدار با اعضای علمی مرکز پژوهشی میراث مکتوب و شرکت در مراسم بزرگداشت استاد جعفر سلطان القرایبی که در محل انجمن مفاخر تشکیل شده بود، شبانه با قطار به مشهد بازگشتند.

دیگر مطرح شود. رمان و داستان کوتاه انواع ادبی است که ما از غرب گرفتیم و بر خلاف آنچه در غرب از رمان نتیجه گرفتند و آن را وسیله درک و فهم متقابل دانستند که گروههای متفکر را به هم نزدیک می‌کند، در ایران جنبهٔ تفنن رمان بیشتر بود.

ایشان موقعیت کنونی رمان‌نویسی در ایران را مطلوب دانسته و ابراز داشتند: شاید در این سالهای اخیر ما هم به دلیل صنعتی شدن و شرایط خاص خود، جامعه متفکری شدیم و اینک رمان در جامعه ما شروع به ایفای نقش خود کرده و ما از رمان به نوعی کشف و شهود و درک متقابل می‌رسیم.

آقای خسروی تأکید کردند که نویسندگان و رمان‌نویسان ایرانی باید خصلت هنرهای ایرانی را به آثار خود بدهند و زیبایی شناسی را در رمان‌های خود ابداع کنند که با فرهنگ ایرانی هم خون باشد.

دیدار مدیر قطب و اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی از آرامگاه فردوسی

رئیس و تنی چند از اعضای پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی که به دعوت مدیر قطب علمی برای شرکت در مراسم یادروز فردوسی به مشهد آمده بودند روز پنجشنبه 1389/2/23 از بنیاد پژوهشهای اسلامی و

نشستی صمیمانه با دکتر ابوالقاسم اسماعیل‌پور

به همت دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی، نشستی صمیمانه با دکتر ابوالقاسم اسماعیل‌پور، که برای شرکت در جلسهٔ دفاع از رسالهٔ آقای فرزاد قائمی به مشهد آمده بودند، در ساعت 16 روز دوشنبه 88/12/10 در کتابخانهٔ قطب علمی برگزار شد. در این جلسه دکتر اسماعیل‌پور در خصوص متون مانوی به ویژه 4500 گنجینهٔ به دست آمده از شهر تورفان چین سخن گفتند و ارزش این متون را از نظر هنری، ادبی، زبانی و تذهیب مورد بررسی قرار دادند. ایشان مهم‌ترین جنبهٔ ارزش و اهمیت متون مانوی را، کاربرد آن‌ها در بررسی‌های دینی و به خصوص تاریخ ادیان دانستند. در پایان جلسه دکتر اسماعیل‌پور به پرسشهای دانشجویان و حاضران جلسه پاسخ گفتند.

دکتر اسماعیل‌پور استاد برجستهٔ دانشگاه شهید بهشتی و یکی از صاحب نظران در خصوص ادبیات ایران باستان و متون مانوی هستند.

قرار ملاقات

با همکاری قطب علمی فردوسی‌شناسی، جهاد دانشگاهی و انجمن شعر و ادب دانشگاه فردوسی، نشستی تحت عنوان «قرار ملاقات» با حضور آقای ابوتراب خسروی، رمان‌نویس ایرانی و مؤلف کتاب *اسفار کاتبان* در ساعت 17 سه شنبه 89/2/21 در تالار فردوسی دانشکده ادبیات برگزار شد. آقای خسروی به بررسی وضعیت داستان و داستان‌نویسی در ایران پرداختند و گفتند: ادبیات وجهی از جامعه است و شاید در جامعه ما که ادبیات و شعر مهم‌ترین هنرهاست اهمیت ادبیات و رمان فراتر از مسائل

آمریکا سرانجام روز اول تیر ماه به وطن بازگشت. گزارش این سفر علمی در پایان همین خبرنامه آمده است.

شرکت در همایش اقبال لاهوری در زاهدان

همایش بین المللی بزرگداشت یکصد و سی و دومین سال تولد علامه اقبال لاهوری طی روزهای 5 تا 7 اسفند 1388 برابر با 24 تا 26 فوریه 2010 در دانشگاه سیستان و بلوچستان برگزار شد. در این همایش دکتر محمد جعفر یاحقی مدیر قطب علمی و عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی به عنوان مهمان ویژه در موضوع «اقبال‌شناسی در دانشگاه فردوسی» سخنرانی کرد.

کتاب همکار قطب علمی کتاب فصل شناخته شد

کتاب تاریخ ادبی ایران و قلمروی زبان فارسی اثر دکتر مهدی زرقانی که در سال 1388 از سوی انتشارات سخن در تهران چاپ شده است به عنوان کتاب فصل معرفی شد و لوح و جایزه مخصوص از مقامات ارشاد دریافت داشت. این توفیق را به همکار محترم تبریک می‌گوییم.

مدیر قطب علمی در دانشگاه یزد

پنجمین همایش سالانه انجمن ترویج زبان و ادب فارسی که امسال به صورت بین‌المللی پیش‌بینی شده بود، طی روزهای 26 تا 28 شهریور ماه در دانشگاه یزد برگزار شد. دکتر یاحقی مدیر قطب در این همایش شرکت و مقاله خود را با عنوان: «ادیب پیشاوری و تاریخ بیهقی» در جلسه عمومی همایش قرائت کرد.

در این همایش علاوه بر مدیر قطب خانم دکتر زهرا اختیاری و خانم فرزانه علوی زاده نیز شرکت کرده بودند.

کتابخانه آستان قدس بازدید کردند و روز جمعه را به دیدار از مجموعه آرامگاه فردوسی اختصاص دادند در این دیدار که روز جمعه 24 اردیبهشت ماه صورت گرفت رئیس و اعضای پیوسته فرهنگستان پس از زیارت آرامگاه فردوسی و تماشای صحنه‌های نقالی آقای صادق‌زاده در داخل آرامگاه در دفتر مدیریت آرامگاه حضور یافتند و به گزارش مبسوط دکتر یاحقی و مسائلی که طی دو دهه اخیر در آرامگاه و منطقه طوس گذشته است، گوش فرا دادند. در این جلسه که مدیر میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی استان و همکارانشان نیز حضور داشتند دکتر یاحقی توجه فرهنگستان را به آرامگاه و اهمیت فردوسی در حفظ کیان زبان فارسی جلب کرد و از رئیس فرهنگستان خواست برای رسیدگی بیشتر مسئولان مملکتی اقدام لازم معمول دارند.

شرکت مدیر قطب علمی در کنفرانس «شاهنامه حماسه ملی ایران» در لوس آنجلس

مدیر قطب علمی روز 26 اردیبهشت ماه برای شرکت در دو کنفرانس که در لوس آنجلس برگزار می‌شد به دبی و از آنجا به آمریکا رفت. در این سفر که بر روی هم یک ماه طول کشید دکتر یاحقی در کنفرانس «حضور ترک در دنیای اسلام» که برای بزرگداشت مقام علمی دکتر کلیفورد باسورث تشکیل شده بود شرکت کرد و سه روز بعد هم در کنفرانس «شاهنامه حماسه ملی ایران» مقاله خود را با عنوان «مطالعات فردوسی‌شناسی در دانشگاه فردوسی»، ایراد کرد و پس از دیدار از دانشگاه‌های کالیفرنیا، استنفورد، واشنگتن، مرلند و پرینستون و بیشتر از یک ماه گشت و گذار در ایالتها و مراکز علمی

عزیز تاجیکستان و مردم شریف آن اشاره کرد و خواست که مراتب تشکر وی را به کلیه اعضای آکادمی ابلاغ کند.

جلسات پیش دفاع

— جلسه پیش دفاع از رساله دکتری آقای فرامرز آدینه کلات در ساعت 10 روز سه شنبه 88/9/17 با حضور جمعی از استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی تشکیل شد. در این جلسه آقای دکتر عبدالله رادمرد (استاد راهنما) و نیز دکتر محمود فتوحی و دکتر عباس محمدزاده (استادان مشاور) پس از استماع گزارش آقای آدینه کلات اشکالات رساله را برشمردند و مقرر شد پس از رفع آن و تأیید استادان راهنما و مشاور جلسه دفاع تشکیل گردد.

— جلسه پیش دفاع از رساله دکتری خانم سمیرا بامشکی در ساعت 12 روز سه شنبه 88/12/4 در کتابخانه قطب علمی با حضور استادان راهنما و مشاور و جمع کثیری از دانشجویان تحصیلات تکمیلی برگزار شد. در این جلسه دکتر تقی پورنامداریان (استاد راهنما) و دکتر ابوالقاسم قوام (استاد مشاور) پس از استماع گزارش مصور خانم بامشکی، اشکالات رساله را ذکر کردند و مقرر گردید پس

عضویت مدیر قطب علمی در آکادمی علوم، فرهنگ و هنر تاجیکستان

پروفسور نذیرجان تورسونف رئیس آکادمی علوم، فرهنگ و هنر تاجیکستان در خجند طی سفری که به مشهد آمده بودند روز چهارشنبه 31 شهریورماه 1389 با حضور در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی در جلسه‌ای با حضور گروهی از اعضای هیأت علمی دانشکده، دیپلم شماره 12 آکادمی علوم، فرهنگ و هنر تاجیکستان را به دکتر محمدجعفر یاحقی تسلیم کرد.

وی طی سخنان کوتاهی اعلام کرد که آکادمی علوم، فرهنگ و هنر خجند استاد محمدجعفر یاحقی را که دانشمندی برجسته و سرشناس تشخیص داده است به عنوان آکادمیسین به عضویت این آکادمی انتخاب کرده است و از این پس دکتر یاحقی رسماً عضو آکادمی مزبور خواهد بود و با در دست داشتن این دیپلم از امکانات علمی و فرهنگی خاصی در کشور تاجیکستان و روسیه برخوردار خواهد بود. دکتر یاحقی پس از دریافت این ابلاغ ضمن تشکر از آکادمی علوم خجند و پروفسور تورسونف به پیوستگی‌های فرهنگی ایران و تاجیکستان و دلبستگی‌های خود به کشور

در این جلسه پس از ارائه و معرفی مختصر پایان نامه توسط خانم پارسا، استادان محترم راهنما و مشاور اشکالات کار را برشمردند و مقرر گردید جلسه نهایی دفاع پس از برطرف کردن اشکالات و تأیید استادان راهنما و مشاور برگزار شود.

- جلسه پیش دفاع از رساله دکتری آقای هادی یآوری با عنوان «داستان امیر ارسلان به عنوان یک متن گذار از رمانس به رمان» در ساعت 10/30 صبح سه شنبه 89/4/1 با حضور آقای دکتر محمود فتوحی و خانم دکتر زهرا اختیاری (استادان راهنما و مشاور) و برخی دیگر از اساتید گروه زبان و ادبیات فارسی در محل کتابخانه دکتر یوسفی برگزار شد. در این جلسه بعد از معرفی مختصر پایان نامه و برشمردن اشکالات کار قرار شد جلسه نهایی دفاع پس از رفع ایرادات مطرح شده تشکیل گردد.

دفاع از رساله‌های دکتری

الف - رساله‌هایی که قطب علمی انجام شده است:

1- فرامرز آدینه کلات

جلسه دفاع از رساله دکتری آقای آدینه کلات با عنوان «بررسی پایگاه اجتماعی شاعران فارسی بر پایه بنیاد شعر ستایشی از آغاز تا دوره مغول» در ساعت 10 روز چهارشنبه 88/12/5 در تالار دکتر رجایی برگزار شد. در این جلسه آقای دکتر عبدالله رادمرد راهنمای رساله و نیز آقایان دکتر محمود فتوحی و دکتر عباس محمدزاده مشاوره آن را بر عهده داشتند. استاد داور داخلی این رساله دکتر حسین رزمجو و داور مدعو خارجی آن دکتر محمد غلامرضایی از دانشگاه شهید بهشتی بودند. رساله با نمره 19 و درجه عالی در گروه ادبیات فارسی پذیرفته شد.

از رفع آن توسط دانشجو و تأیید استادان راهنما و مشاور جلسه دفاع تشکیل گردد.

- جلسه پیش دفاع از رساله دکتری خانم مریم جلالی با عنوان «شاهنامه در ادبیات کودک و نوجوان از دوره مشروطه تا سال 85» در ساعت 12 روز سه شنبه 89/2/14 در تالار دکتر رجایی با حضور استادان راهنما و مشاور و جمعی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی برگزار شد. راهنمایی این رساله را خانم دکتر پورخالقی و مشاوره آن را دکتر مرتضی خسرو نژاد بر عهده داشتند. در این جلسه اساتید محترم راهنما و مشاور برخی از مشکلات پایان نامه را برشمردند و مقرر گردید جلسه نهایی دفاع، پس از رفع آنها و تأیید استاد راهنما تشکیل گردد.

- جلسه پیش دفاع از رساله دکتری خانم شمسی پارسا با عنوان «توصیف در آثار چهار شاعر معاصر (شاملو، اخوان، نیما، فروغ)» در ساعت 10 صبح سه شنبه 89/3/11 در تالار دکتر رجایی برگزار شد. این جلسه با حضور آقایان دکتر عباسقلی محمدی (استاد راهنما) و دکتر سید حسین فاطمی (استاد مشاور) و چند تن دیگر از استادان گروه زبان و ادبیات فارسی تشکیل شد.

شماره ۳۰ - زمستان ۱۳۹۸

ساعت 10 روز دوشنبه 88/12/10 در تالار دکتر رجایی تشکیل شد. راهنمایی رساله را آقای دکتر محمد جعفر یاحقی و مشاوره آن را آقای دکتر ابوالقاسم قوام و خانم دکتر مه‌دخت پورخالقی مشترکاً بر عهده داشتند. داور داخلی رساله دکتر ابوالقاسم پرتوی از گروه زبان و ادبیات فرانسه و استاد مدعو خارجی دکتر ابوالقاسم اسماعیل پور از دانشگاه شهید بهشتی بودند. رساله با نمره 19/75 و درجه عالی پذیرفته شد.

چکیده رساله آقای قائمی را در زیر می‌خوانید:

نقد اسطوره‌های (کهن الگویی)، از رویکردهای اصلی نقد ادبی معاصر و رویکردی میان رشته‌ای است که در این پژوهش، پس از مقدمه‌ای درباره پیشینه، مبانی نظری و شیوه کاربرد آن، به تحلیل و تأویل روایات شاهنامه با این شیوه پرداخته شده است. برای این منظور، کهن الگوی «آفرینش»، به عنوان الگوی محوری انتخاب شده، بر مبنای آن، نتایج پژوهش به چهار فصل تقسیم شده است: در فصل نخست، کهن الگوی آفرینش شامل بر خلق کیهان، پدر - آسمان (اختران و افلاک)، مادر - زمین (عناصر چهارگانه)، فرزندان ازدواج کیهانی (جماد، نبات و حیوان) و در فصل دوم، آفرینش نخستین انسان، انسان تمدن ساز، زوج آغازین، ظهور خودآگاهی پس از زوجیت، گناه و هبوط، همراه با نمودهای هر یک در شاهنامه مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل سوم، مسیری موسوم به تشرّف که انسان از ناخودآگاهی مطلق تا کسب آگاهی و کمال می‌پیماید - در قالب شکل‌گیری کهن الگوی «قهرمان» و روند استحاله او تا بازگشت به اصل - بررسی شده است که در شاهنامه، از کیومرث تا کیخسرو را فرا می‌گیرد. در فصل چهارم نیز تکرار الگوهای ازلی پس از

چکیده پایان نامه دکتری آقای فرامرز آدینه کلات به شرح زیر است: «پایگاه اجتماعی شعر و شاعری تا روزگار مغول، بر بنیاد شعر ستایشی» است. در این رساله، شعر و شاعری پارسی، با چشم پوشی از هرگونه نگاه ارزشی در یکی از برجسته‌ترین برش‌های تاریخ ادب پارسی که شاعری برای بسیاری، پیشه‌ای خود بسنده (مکفی) بوده بررسی شده است. پایگاه تنها هنگامی معنا می‌یابد که بخشی از گفتمان قدرت باشد. در این گفتمان، شاعر همانند رسانه‌ای تبلیغی در یک سو قرار دارد و ستوده، که سران دستگاه فرمانروایی یا طبقه اشراف‌اند. در دیگر سوی، این رساله در پنج سامان یافته است: نخست چارچوب اندیشگی است که به شناخت موضوع و شرح واژگان کلیدی پرداخته است. بخش دوم، شاعر ستایش‌گر است که در آن خاستگاه اجتماعی شاعران، ویژگی‌های شاعر درباری، پایگاه اجتماعی ایشان در دوره‌های گوناگون تاریخی و شیوه‌های تخلص‌گزینی بررسی شده است. بخش سوم، ستودگان است که ویژه شناساندن ستودگان شاعران است. بخش چهارم، شعر ستایشی است که درون‌مایه آن، بررسی بافت موقعیتی، کارکردها و ویژگی‌های ادبی شعر ستایشی است و بخش پنجم، دستاوردهای پژوهش است، که از جمله آن‌ها نشان دادن روزگار غزنویان به عنوان روز بازار (دوران طلایی) ستایش و شاعران ستایش‌گر، شناساندن روایت و راویان پارسی و پیوستگی استوار آن با آیین ستایش و بررسی روند پیدایی و فراگیری تخلص و نشان دادن ریشه نداشتن آن در ستایش است.

2- فرزند قائمی

جلسه دفاع از رساله دکتری آقای قائمی با عنوان «نقد اسطوره‌ای و کاربرد آن در تحلیل شاهنامه فردوسی» در

شیوه‌های جدید فراهم آورد. برای رسیدن به این اهداف می‌بایست به بررسی و تحلیل این موارد پرداخت: طرح یا پیرنگ بندی داستان‌ها، سطوح روایی در مثنوی و ارتباط میان آن‌ها، نقش داستان‌های درونه‌ای، عوامل تداعی داستان‌ها، نقش راوی، روایت شنو، بررسی کانون سازی و بررسی عامل زمان در داستان‌ها. برای تحلیل این موارد از روش روایت‌شناسی اخیر یا معاصر استفاده شده که بیشتر شامل تئوری مطرح شده توسط نسل دوم روایت‌شناسان (روایت‌شناسی معاصر) - مانند ژنت و مفسران او مانند چتمن، ریمون کنان، پرینس و فلودرنیک - می‌شود تا روش روایت‌شناسان قدیمی‌تر (روایت‌شناسی ساختگرا) مانند - تودورف، گرماس و بارت. اما در بسیاری از موضوعات، خود متن روایی مثنوی تئوری و الگوی خاصی را به دست می‌داد؛ چنان که در فصول زیر نظریه‌ها کاملاً از خود متن گرفته شده است: فصول ارتباط زمانی میان داستان و روایت (بررسی انواع روایت آینده‌نگر)، نقش داستان‌های درونه‌ای، بررسی عوامل تداعی و طرح. نتیجه به دست آمده این است که روایتگری مولوی در جهت اهداف عرفانی و اخلاقی مورد نظر اوست و این هدفمندی در تمامی ابعاد و مقوله‌های روایت تأثیر می‌گذارد و شیوه روایت مولوی را خاص و متمایز کرده است.

ورود به عصر خودآگاهی و در پایان، تأویل نهایی محور طولی شاهنامه بر اساس این رویکرد ارائه شده است.

3- سمیرا بامشکی

جلسه دفاع از رساله دکتری خانم بامشکی با عنوان «تحلیل روایت‌شناسانه داستانهای مثنوی و عوامل مربوط به آن» در ساعت 10 صبح سه شنبه 89/4/8 با حضور آقای دکتر تقی پورنامداریان (استاد راهنما)، آقای دکتر ابوالقاسم قوام (استاد مشاور) و نیز برخی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی در تالار دکتر رجایی برگزار شد. داور داخلی رساله خانم دکتر صالحی نیا و داور خارجی آن خانم دکتر اولیایی نیا از دانشگاه اصفهان بودند. رساله مذکور به دلیل تازگی کار و دستاورد بالای آن با نمره 20 و درجه عالی در گروه زبان و ادبیات فارسی پذیرفته شد.

چکیده رساله خانم بامشکی را در زیر می‌خوانید:

داستان پردازی در «مثنوی معنوی» جایگاهی منحصر به فرد و کاملاً متمایز دارد. مثنوی به عنوان یک اثر تعلیمی سرشار از داستان‌ها و حکایات می‌باشد. هدف این رساله کشف و شناسایی ساز و کارهای سبک روایی مثنوی است که از این طریق می‌توان به ارائه الگوی سبک‌شناسی و فهرستی از امکانات روایی برای انواعی از داستان‌های کلاسیک فارسی دست یافت و زمینه‌ای برای خلق و ابداع

4- مریم جلالی

جلسه دفاع از رسالهٔ دکتری خانم مریم جلالی با عنوان «شاهنامه در ادبیات کودک و نوجوان از مشروطه تا سال 1385» در ساعت 10 صبح چهارشنبه 89/4/30 در تالار کتابخانهٔ دکتر یوسفی برگزار شد. راهنمای این رساله خانم دکتر مه‌دخت پورخالقی چترودی و مشاورهٔ آن را دکتر مرتضی خسرونژاد از دانشگاه شیراز بر عهده داشتند. استاد مدعو آقای دکتر سرآمی از دانشگاه آزاد زنجان، و آقایان دکتر محمد جعفر یاحقی و دکتر اکبری مفاخر از دانشگاه فردوسی داوران داخلی این رساله بودند. جلسهٔ دفاع از این رساله بیش از سه طول کشید و پس از اظهارنظر داوران دانشجو به پرسشها و اشکالات داوران پاسخ گفت و سر انجام هیأت داوران رساله را با نمرهٔ 19/5 و درجهٔ عالی پذیرفتند و خانم مریم جلالی به دریافت درجهٔ دکتری زبان و ادبیات فارسی نایل آمدند. در این جلسه گروهی از اعضای شورای کتاب کودک از تهران نیز حاضر بودند و به شیوه داوری دربارهٔ رسالهٔ همکار خود خانم جلالی و نحوهٔ پاسخ ایشان به اظهار نظرها گوش فرا دادند.

چکیدهٔ رسالهٔ خانم دکتر مریم جلالی در زیر آورده می‌شود: در این پژوهش به گردآوری و تحلیل و بررسی ادبی آثاری که در یک صد سال اخیر با توجه به شاهنامهٔ فردوسی برای کودکان و نوجوانان در کتاب‌ها و نشریات منتشر شده است، پرداخته‌ایم.

نتایج به دست آمده در بخش نخست، نشان می‌دهد پرکاربردترین نوع اقتباس محتوایی «بازنویسی» و پربسامدترین نوع اقتباس نگارشی «اقتباس از نظم به نثر» است. در بررسی، ارتباط متون اقتباس شده با گروه سنی کودکان و نوجوانان را در نظر گرفته و به این نتیجه

رسیده‌ایم که گروه سنی «ج» و «د» مخاطبان اصلی اقتباس کنندگان شاهنامه هستند.

در بخش دوم به بررسی ادبی آثار اقتباس شده پرداخته‌ایم. نخست قسمت نشریات از کتاب‌ها جدا شده و متون نثر، نظم و نمایشی به شکل مجزاً مورد تحلیل قرار گرفته است. در جداسازی گروه داستانی از غیرداستانی نیز به این نتیجه رسیده‌ایم که بخش داستانی متون منشور، پربسامدترین نوع نوشته‌های ادبی در آثار مقتبس از شاهنامه برای کودکان و نوجوانان و نوشته‌های مقتبس از شاهنامه در کتاب‌ها بیش از نشریات است.

به طور کلی اقتباس از شاهنامهٔ فردوسی تا دههٔ سی بسیار ناچیز بوده و از دههٔ پنجاه افزایش یافته و از دههٔ هفتاد به این سو نیز این افزایش سه برابر شده است.

این رساله به منزلهٔ نخستین دایرةالمعارف از آثاری است که در یک صد سال اخیر با توجه به شاهنامهٔ فردوسی برای کودکان نوشته شده است.

5- هادی یآوری

جلسهٔ دفاع از رسالهٔ دکتری آقای هادی یآوری با عنوان «داستان امیرارسلان متن گذار از قصهٔ سنتی (رمانس) به عصر رمان» ساعت 10 روز سه شنبه 16 شهریور 1389 در تالار کتابخانهٔ قطب علمی تشکیل شد. استاد راهنمای این رساله آقای دکتر محمود فتوحی و استادان مشاور آقای دکتر محمد تقوی و دکتر زهرا اختیاری بودند. برای داوری خارجی این رساله از دکتر حسن ذوالفقاری استاد دانشگاه تربیت معلم و داوری داخلی از دکتر محمد جعفر یاحقی دعوت شده بود. پس از خطابۀ دانشجو پرسشهای داوران آغاز شد. ودانشجو در پایان با متانت و استواری به

این پرسشها پاسخ گفت در نتیجه رساله با توجه به کیفیت بالا و دستاوردهای نوینی که داشت با نمره 19/90 و درجه عالی پذیرفته شد و آقای یآوری به دریافت درجه دکتری زبان و ادبیات فارسی نایل آمدند. در زیر چکیده این رساله آورده می‌شود:

این رساله درباره قصه امیرارسلان است که در اصطلاح رمانس عامیانه خوانده می‌شود و اساسی‌ترین موضوعی که در آن جستجو می‌شود ماهیت انتقالی این اثر و متعلق بودن آن به ژانر دوره گذار از قصه سنتی به عصر رمان است. به این منظور پس از تبیین مسئله تحقیق در فصل نخست، در فصل دوم به تعریف و تحدید مبانی نظری و مفاهیم کلیدی آن یعنی ژانر رمانس، دوره گذار و عصر رمان پرداخته شده است. فصل سوم، پیکره اصلی تحقیق را در بردارد که در طی آن چهار حوزه مختلف، مسائل مربوط به امیرارسلان بررسی می‌شود.

در نخستین قسمت که زمینه‌های تکوین این اثر بررسی شده است، توصیفی از وضعیت نقالی و ادبیات داستانی در جامعه ایرانی عصر ناصرالدین شاه ارائه شده و پس از آن به ترسیم فضای فرهنگی دربار ناصری پرداخته شده است و پس از آن بعضی نشانه‌های تناسب متن با روزگار خلق اثر شده است و در آخر از این نظر ک دربار ناصری، محملی بوده است برای گذر از رمانس به عصر رمان، دفاع شده است.

در بخش دوم منابع مؤثر بر متن بررسی و در پنج گروه دسته‌بندی شده است: تأثیر سنت نقالی، ادب عامیانه، بعضی نمونه‌های مشخص از رمانس‌ها، ادب رسمی کهن و آثار و جریان‌های پیشرو هم عصر مؤلف؛ که در این میان، تأثیر این گروه آخر موجب ظهور بعضی نشانه‌های رمانی در امیرارسلان شده است.

در بخش سوم با عنوان نقش تاریخی - ادبی متن، توصیفی از وضعیت امیرارسلان نسبت به دیگر آثار هم گروهش در میزان جذب مخاطب و علل آن ارائه شده است

بخش چهارم بر خود متن متمرکز است. مسائلی مانند نحوه پیدایش متن و مسأله دوگانگی خالق اثر و نویسنده آن، ماهیت و ویژگی‌های رمانسی متن، گزاره‌های قالبی به عنوان نشانه برجسته شفاهی بنیاد بودن متن، نشانه‌های رمان وارگی، مقایسه سبکی نثر امیر ارسلان با ملک جمشید، اثر دیگر نقیب الممالک، ساختار مکان زمانمندی متن، بعضی نشانه‌های انسجام در پیرنگ و نهایتاً نشانه‌های سرگردانی بین واقع‌گرایی و تخیل رمانتیک در متن بررسی شده است.

در فصل چهارم نیز خلاصه‌ای از نتایج به دست آمده ارائه شده است.

ب - دیگر رساله‌ها:

۱- روح الله نقوی

جلسه دفاع از رساله دکتری آقای روح الله نقوی (از دانشجویان پاکستانی) با عنوان «شرح احوال، آثار و افکار میرزا اسدالله خان غالب دهلوی» در ساعت 10 روز سه شنبه 88/11/13 در تالار دکتر رجایی برگزار شد. این جلسه با حضور آقای دکتر محمد جاوید صباغیان (استاد راهنما) و آقای دکتر سید حسین فاطمی (استاد محترم مشاور) و نیز آقایان دکتر محمد حسن حائری و دکتر محمد مهدی ناصح (استادان داور) تشکیل گردید.

مشاور خارجی این رساله آقای دکتر محمد سلیم اختر از کشور پاکستان بودند که نظر خود را کتباً به گروه اعلام کرده بودند. این رساله با نمره 19/5 و درجه عالی پذیرفته شد.

شماره ۳۰ - زمستان ۱۳۹۸

2- شمس‌پارسا

جلسه دفاع از رساله دکتری خانم شمس‌پارسا با عنوان «توصیف در آثار چهار شاعر معاصر (نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث، احمد شاملو و فروغ فرخزاد)» به راهنمایی دکتر عباسقلی محمدی و مشاوره آقایان دکتر فاطمی و دکتر زرقانی روز 1389/6/14 در تالار قطب علمی برگزار شد. این رساله با نمره 19 و درجه عالی پذیرفته شد و جناب شمس‌پارسا به دریافت درجه دکتری نایل آمدند.

دفاع از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد

الف - رساله‌هایی که قطب علمی انجام شده است:

1- مرضیه موسوی

جلسه دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم مرضیه موسوی از دانشجویان افغانستانی دانشکده ادبیات با عنوان «توصیف ساختاری اشعار و اصف باختری» در ساعت 10 صبح شنبه 88/11/17 در تالار کتابخانه دکتر یوسفی با حضور آقای دکتر محمدجعفر یاحقی (استاد راهنما) و جمعی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی برگزار شد. داوری پایان‌نامه بر عهده آقای محمد کاظم کاظمی (شاعر و محقق افغانستانی) بود. پایان‌نامه مذکور با نمره 19 و درجه عالی در گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی پذیرفته شد. مشاوره این پایان‌نامه را آقای دکتر زرقانی برعهده داشتند که به دلیل تدریس در کشور سوریه جلسه از فیض حضور ایشان محروم بود.

2- مجتبی مجرد

جلسه دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای مجتبی مجرد با عنوان «تنظیم، نقد و بررسی یادداشت‌ها و حواشی محمود فرخ بر متون ادبی و تاریخی فارسی» در

روز سه شنبه مورخ 1389/6/23 ساعت 12:30 در

کتابخانه قطب علمی فردوسی شناسی برگزار گردید.

دکتر محمدجعفر یاحقی استاد راهنما، دکتر محمد رضا راشد محصل استاد مشاور و دکتر محمد مهدی ناصح استاد داور این پایان‌نامه بودند. در آغاز جلسه جناب آقای دکتر یاحقی دقایقی به بحث پیرامون زندگی و خدمات ارزنده مرحوم محمود فرخ پرداختند و ضرورت انجام این پایان‌نامه را تبیین و خاطرنشان کردند، در ادامه آقای مجرد به توضیح و تشریح اهداف و ضرورت‌ها و نیز مشکلات انجام این پایان‌نامه پرداخته و سپس به کارهای انجام شده در این پژوهش اشاره کردند و نمونه‌هایی از دست خط مرحوم فرخ را نیز به معرض نمایش گذاشتند.

پس از توضیحات ایشان، آقایان دکتر یاحقی و دکتر راشد محصل نیز نکاتی را یادآور شده و سپس جناب آقای دکتر ناصح به نقد و بررسی پایان‌نامه پرداختند و پاره‌ای از ایرادات ساختاری، لغوی و چاپی کار را متذکر شدند، در ادامه نیز آقای مجرد به دفاع از ایرادات پرداخت و در پایان استادان مربوط پس از مشورت این پایان‌نامه را با درجه عالی و نمره 18/75 قبول اعلام کردند.

چکیده پایان‌نامه آقای مجتبی مجرد را در زیر می‌خوانید: حاشیه نگاری و یادداشت نویسی بر آثار برجسته پیشینیان قدمتی دیرینه داشته و همواره مورد توجه بزرگان و دانشمندان بوده است. این‌گونه حواشی و یادداشت‌ها که در بردارنده مطالب ارزنده و مفیدی بوده گاه به صورت اثری مستقل در می‌آمده است. سید محمود فرخ خراسانی به عنوان شاعر، ادیب و محقق حوزه زبان و ادبیات فارسی در دوران معاصر به پیروی از همین سنت دیرینه به حاشیه نگاری و یادداشت نویسی بر تعدادی از

شماره ۳ - زمستان ۱۳۹۹

27 شهریور 1389 در تالار کتابخانه دکتر یوسفی تشکیل شد. راهنمایی این پایان‌نامه که در قطب علمی انجام شده است برعهده دکتر محمدجعفر یاحقی و مشاوره آن بر عهده آقای دکتر سید عباس محمدزاده بود. داور این پایان‌نامه آقای دکتر محمد جواد مهدوی بودند. هیأت داوران پایان‌نامه را با نمره 19 و درجه عالی پذیرفته شد.

چکیده پایان‌نامه خانم علی حوری را در زیر می‌خوانید: استشهاد در اصطلاح بدیع آن است که نویسنده متناسب با منظور خود، شاهد بیاورد. در میان انواع استشهادهایی که به آیه، حدیث و شعر می‌شود، استشهاد شعری به دلیل داشتن قدرت تأثیرگذاری و منحصر نشدن مفهوم در یک لفظ، در آثار منشور از دیرباز حضور مستمر و پایدار داشته است. برخی نویسندگان، اشعار سنایی را به دلیل ساختار و محتوای نو و بدیع و گسترده‌گی معانی با اغراض گوناگون در آثارشان به کار برده‌اند. این پایان‌نامه به منظور بررسی و تحلیل این ابیات در آثار منشور مهم زبان فارسی در چهار فصل فراهم شده است.

فصل اول، در نثر مزین به شواهد شعری، اهمیت استشهاد و جایگاه سنایی و شعرش در زبان و ادب فارسی است. فصل دوم، در ابیات استخراج شده سنایی از متون نثر تا پایان قرن دهم و ضبط‌های گوناگون آن در متون یاد شده و آثار سنایی، فراهم آمده است. فصل سوم، شامل تحلیل این ابیات از نظر انواع کاربرد و ارتباط با متن است. فصل چهارم، شامل جدول‌ها و نمودارهای به دست آمده از این بررسی است که به نمایش گذاشته شده است.

4- فاطمه ماهوان

جلسه دفاع از پایان‌نامه خانم فاطمه ماهوان به راهنمایی دکتر محمد جعفر یاحقی و مشاوره خانم دکتر شهره جوادی

آثار و کتب پیشینیان و مقاصرین خود پرداخته است. از آنجایی که این حواشی دارای فواید ارزنده ادبی، تاریخی و ... جمع‌آوری و تدوین آنها ضروری می‌نمود. تلاش این پایان‌نامه بر این بوده است تا به جمع‌آوری، تنظیم و نقد و بررسی یادداشت‌ها و حواشی محمود فرخ بر کتاب‌های کتابخانه وی که اینک در کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی نگهداری می‌شود پردازد تا از این دهگذر بتواند علاوه بر نشان دادن چهره محققانه محمود فرخ، فواید و ویژگی‌های برجسته و خاص این حواشی را نیز مورد تأکید و تجزیه و تحلیل قرار دهد.

3- محمدعلی محمودی جهانی

جلسه دفاع از پایان‌نامه آقای محمودی جهانی با عنوان «فرهنگواره نمادهای مرغان در شعر سنایی، عطار و مولوی» ساعت 12 روز چهارشنبه 31 شهریور در تالار کتابخانه قطب علمی تشکیل شد. راهنمایی این پایان‌نامه را در غیاب آقای دکتر زرقانی دکتر محمدجعفر یاحقی برعهده داشت. از گروه خانم دکتر پورخالقی به عنوان داور این پایان‌نامه معین شده بودند و نمایندگی تحصیلات تکمیلی و داور دوم آقای دکتر محمدزاده بودند. پس از ایراد خطابه دانشجو استادان داور نظرات اصلاحی خود را ابراز داشتند و در پایان دانشجو بسیاری از این نظرات را که وارد هم بود پذیرفت و در نهایت پایان‌نامه به شرط آن که دانشجو موارد پیشنهادی را اصلاح کند با نمره 16/5 و درجه بسیار خوب پذیرفته شد.

4- محبوبه علی حوری

جلسه دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم محبوبه علی حوری با عنوان «بررسی و تحلیل کاربرد اشعار سنایی در متون نثر تا پایان قرن دهم»، ساعت 10 روز

استاد دانشکده هنر دانشگاه تهران، روز یکشنبه 4 مهر ماه 1389 در تالار کتابخانه قطب علمی تشکیل شد. عنوان این پایان نامه «تحلیل نگاره‌های شاهنامه فردوسی، با مقایسه نگاره‌های دونسخه بایسنغری و داوری» بود. داوری این پایان نامه را آقای دکتر آرش اکبری مفاخر برعهده داشتند. این پایان نامه با نمره 20 و درجه عالی پذیرفته شد.

ب - دیگر پایان نامه‌ها:

- حسنعلی قادری راد: «تصحیح انتقادی لمحات فی شرح اللغات»، استاد راهنما: دکتر سید حسین فاطمی، استاد مشاور: دکتر زهرا اختیاری، تاریخ دفاع: 1388/11/8، نمره: 19.

- فاطمه کریمی کلوخی: «تصحیح زبده البیان اسفرزی و تحقیق در تاریخ پزشکی»، استاد راهنما: دکتر سید حسین فاطمی، استاد مشاور: دکتر محمد جعفر یاحقی، تاریخ دفاع: 1389/6/30، نمره: 18/75.

- سمانه اکبرزاده: «موضع: تحلیل داستانهای هزار و یک شب بر اساس کهن الگوی آنیما و آنیموس از نظر یونگ»، استاد راهنما: دکتر محمد جواد مهدوی، استاد مشاور: دکتر حسن آبادی از دانشکده علوم تربیتی، تاریخ دفاع: 1389/6/31، نمره: 19.

- طیبه پوریحیی ایوری: «فرهنگ صور بیانی دیوان سنایی غزنوی»، استاد راهنما: دکتر سیدحسین فاطمی، استاد مشاور: دکتر محمدجواد مهدوی، تاریخ دفاع: 89/6/13، نمره: 18.

- خدیجه قاسمی نژاد: «چگونگی بیان احساسات و عواطف زنانه در دیوان پروین اعتصامی»، استاد راهنما: دکتر سید حسین فاطمی، استاد مشاور: دکتر زهرا اختیاری، تاریخ دفاع: 89/6/22، نمره: 19.

- مهدی آرمان طاهری: «تعاملات عاشق و معشوق در غزلیات مولوی بر اساس روش تحلیل انتقادی گفتمان»، استاد راهنما: دکتر مه دخت پورخالقی، استاد مشاور: دکتر هما زنجانی زاده، تاریخ دفاع: 1389/6/24، نمره: 19.

- زهرا ارگانی: «تصحیح و تنقیح معیارالاشعار محمدبن محسن فیض کاشانی»، استاد راهنما: دکتر عبدالله رادمرد، استاد مشاور: دکتر سید عباس محمدزاده، تاریخ دفاع: 1389/6/30، نمره: 19.

- سارا کرد: «تصحیح دیوان حیدر هروی (کلوچ)»، استاد راهنما: دکتر سید عباس محمدزاده، استاد مشاور: دکتر محمدجواد مهدوی، تاریخ دفاع: 1389/6/30، نمره: 18/75.

- غلامرضا صفایی: «کارکردهای بدیعی تکرار در غزلیات شمس»، استاد راهنما: دکتر عبدالله رادمرد، استاد مشاور: دکتر تقی وحیدیان کامیار، تاریخ دفاع: 1389/6/31، نمره: 17/75.

- سمیه عطاردی: «تحلیل شخصیت شناسانه ابوالفضل بیهقی بر اساس تاریخ بیهقی»، استاد راهنما: دکتر مه دخت پورخالقی، استاد مشاور: دکتر حسن آبادی از دانشکده علوم تربیتی، تاریخ دفاع: 1389/6/31، نمره: 18/75.

- نرگس خادمی: «موضع: بررسی زبانشناختی میزان واقع گرایی رمان رازهای سرزمین من در چارچوب مدل سیمپسون»، استاد راهنما: دکتر محمود فتوحی رودمعجنی، استاد مشاور: دکتر محمدجواد مهدوی، تاریخ دفاع: 1389/6/31، نمره: 20.

- طاهره زارعی: «راهنما در مثنوی‌های عطار و بررسی میزان انطباق آن با کهن الگوی پیر خردمند از دیدگاه یونگ»، استاد راهنما: دکتر محمد جواد مهدوی، استاد

شماره ۳ - زمستان ۱۳۹۹

7- 89/2/8، آقای مازیار فریدی دانشجوی کارشناسی ارشد ادبیات انگلیسی با عنوان «بازخوانی جایگاه ایرانیان در آثار و تفکرات هرمان ملویل».

8 - 89/2/15 آقای محمد ریاحی با عنوان «زاویه دید دیداری».

مشاور: دکتر حسن آبادی از دانشکده علوم تربیتی، تاریخ دفاع: 1389/6/31، نمره: 18/5.

- شیرین نجفی اردبیلی: «بررسی شعر در منابع اسلامی تا پایان قرن 14»، استاد راهنما: دکتر محمود فتوحی رودمعجنی، استاد مشاور: دکتر سید مهدی زرقانی، تاریخ دفاع: 1389/7/16، نمره: 16.

- علیجان میرزایی: «جلوه‌های قرآن و حدیث در حبسیه‌های فارسی»، استاد راهنما: دکتر عبدالله رادمرد، استاد مشاور: دکتر محمدجواد مهدوی، تاریخ دفاع: 1389/7/15، نمره: 18/25.

جلسات نقد ادبی چهارشنبه‌ها

در نیمسال دوم سال تحصیلی 1388-1389 سخنرانی‌های علمی زیر در جلسات نقد و نظریه ادبی روزهای چهارشنبه در تالار دکتر جایی دانشکده ارائه شده است:

3- 88/11/21، آقای داوود غلامزاده دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی با عنوان «گفتار نوشت‌ها به مثابه یک ژانر در نثر عرفانی».

4- 88 12/12، آقای جواد میزبان دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی با عنوان «ویراستاری ادبی».

5 - 88 12/19، خانم فرزانه علوی زاده دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی با عنوان «بررسی رگه‌های رمانتیسیم در افسانه نیمایوشیچ و المساء خلیل مطران».

6 - 89/2/1، آقای هاشم صادقی دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی با عنوان «تداعی در روایت داستان جریان سیال ذهن».

همایش‌ها و نشست‌های علمی قطب

آخرین مهمان این نشست فرهنگی آقای هوشنگ مرادی کرمانی، نویسنده برجسته و عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی و صاحب آثاری چون قصه‌های مجید، خمره، تنور، ناز بالش و ... بودند که به جنبه قصه‌پردازی عطار و داستان‌های او پرداختند. ایشان عطار را مهم‌ترین کسی دانستند که در ادب فارسی به قصه‌گویی پرداخته است.

حضور هوشنگ مرادی کرمانی و مدیر قطب علمی در دانشکده پزشکی

دانشجویان انجمن ادبی دانشکده پزشکی که از آمدن آقای مرادی کرمانی به مشهد آگاه شده بودند، از مدیر قطب علمی تقاضا کردند که با آقای مرادی در جلسه ادبی آنان شرکت کنند. بنابراین دکتر یاحقی عصر روز همان روز 25 فروردین به دانشکده پزشکی رفتند و در جمع پرشور این دانشجویان هرکدام دقایقی در خصوص نقش قصه و داستان‌پردازی در ادب فارسی سخن گفتند. در

بزرگداشت عطار

با همکاری قطب علمی فردوسی‌شناسی و فرهنگسرای فردوسی جلسه بزرگداشت مقام عطار در ساعت 10 صبح چهارشنبه 89/1/25 در تالار فردوسی دانشکده ادبیات برگزار شد. مهمانان ویژه این مراسم، دکتر فرزانه بهار، دکتر حسن علوی و آقای هوشنگ مرادی کرمانی بودند.

در آغاز خانم دکتر بهار سخنرانی خود را با عنوان «سیمرغ از افسانه تا واقعیت» ارائه کردند. ایشان در بیانات خود به معرفی و توضیح زندگی همای ایرانی که نوعی از گونه‌های لاشخواران است پرداختند. سپس دکتر حسن علوی، که به تازگی از فرانسه آمده بودند، آثار ترجمه شده از ادیبان ایرانی به خصوص عطار را در زبان فرانسه مورد بررسی قرار دادند و افزودند: عطار به علت پرش خیال و روش خاص تدوین مطالب و سیر و سلوک بسیار مورد توجه فرانسوی زبان‌ها قرار گرفته است و آثاری در کنفرانس‌هایی که جنبه عرفانی دارد مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

سعدی آخرالزمان

جلسه بزرگداشت مقام سعدی با عنوان «سعدی آخرالزمان» در ساعت 10 صبح سه شنبه 89/1/31 با همکاری قطب علمی فردوسی شناسی و فرهنگسرای فردوسی در تالار فردوسی دانشکده ادبیات برگزار شد. سخنران اول این نشست علمی - فرهنگی، خانم شهرزاد حسامی بودند که به تأثیر سعدی بر شاعران و نویسندگان اروپایی پرداختند. ایشان دلیل جهانگیری کلام و سخن سعدی را نزدیکی زبان و اندیشه او با سرشت انسانی دانستند و نیز روانی کلام و شیوایی سخن سعدی و تعالیم اخلاقی وی را که انگیزه‌های جز دفاع از حیثیت آدمی ندارد، از جمله دلایل دیگر رواج شعر سعدی و محبوبیت او در غرب دانستند.

مهمان و سخنران دوم جلسه خانم دکتر زهرا اختیاری بودند که سخن خود را به بررسی تاریخ شعر اخلاقی اختصاص دادند و افزودند: سرایش منظومه‌هایی که منحصراً موقوف به تربیت و اصلاح جامعه باشد از سعدی آغاز شده است. وی در گلستان خود، اخلاق ناصری خواجه نصیر را سرلوحه کار قرار داده و در معنا و مضمون از تقسیم بندی این کتاب پیروی کرده است.

پایان آقای مرادی به پرسش‌های متعدد و مشتاقانه دانشجویان پاسخ گفتند.

مراسم بزرگداشت عطار در کدکن

به همت شهرداری کدکن مراسم گرامی داشت مقام فریدالدین عطار نیشابوری کدکنی در تاریخ 89/1/26 در کدکن برگزار شد. در این مراسم که با حضور نمایندگان از برخی از دانشگاههای کشور تشکیل شده بود، استادانی از قطب علمی فردوسی شناسی و گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مشهد به همراه چند تن از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده حضور داشتند. در این جلسه خانم فرزانه علوی‌زاده دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی سخنرانی خود را با عنوان «عطار داستان سرای مسلم» ارائه کردند. بازدید از مزار پدر عطار، و نیز زیارت آرامگاه عطار و خیام در نیشابور برنامه‌های دیگر این مراسم بود.

تأثیراتی را برای رسیدن به شرایط بهتر و توجه بیشتر به فردوسی و آرامگاه وی و شهر طوس به دنبال داشته باشد.

همایش «فردوسی و زبان فارسی» را اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی استان، فرهنگسرای فردوسی و قطب علمی فردوسی شناسی و ادبیات خراسان فراهم کرده بودند. این همایش طی دو روز در تالار دانشکده اقتصاد دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد که علاوه بر سخنرانی مسئولان و تعدادی از استادان دانشگاه با میزگردی عالمانه با عنوان «شاهنامه بنیان زبان فارسی» نیز همراه شد. از جمله سخنرانان روز نخست این همایش در عصر بیست و سوم اردیبهشت ماه، دکتر یاحقی بود که به کوتاه سخن از زبان فارسی و فردوسی گفت و پیوندی ناگسستنی که میان این دو وجود دارد، به گفته دکتر یاحقی که دبیری همایش را هم برعهده داشت، هر کجا سخن از فردوسی می‌آید، ناخودآگاه ذهن به سمت زبان فارسی کشیده می‌شود. زبان فارسی در خارج از ایران و در هر کجا که باشد، مخاطب آن فردوسی است چنان که این زبان اولین نشان هویت فرهنگی ایران نیز به شمار است. گذشته از دبیر همایش و سخنرانی استاندار خراسان رضوی، ارائه

سخنران سوم سرکار خانم دکتر هما زنجانی‌زاده بودند که متأسفانه به علت کسالت در همان لحظه آخر اطلاع دادند که نمی‌توانند در جلسه حاضر شوند. بنابراین دکتر محمد جعفر یاحقی دقایقی را در خصوص تأثیر سعدی بر اجتماع زمان خویش و نیز اهمیتی که او به جامعه و مردم روزگار خود می‌داد سخن گفتند و اشعار مناسبی در این خصوص از سعدی قرائت کردند که نظر حضاران را به خود جلب کرد.

وی سعدی را با توجه به بیت زیر به راستی سعدی آخرالزمان نامید:

هرکس به زمان خویشتن بود من سعدی آخرالزمانم

یادروز فردوسی در همایش «فردوسی و زبان فارسی»

امسال یادروز فردوسی با یک همایش علمی با عنوان «فردوسی و زبان فارسی» در مشهد همراه بود، اگرچه معمولاً در این روز چنین همایش‌هایی به ویژه در دانشگاه‌ها برگزار می‌شود اما همایش امسال مشهد، تفاوت‌هایی داشت که از جمله آنها حضور اعضای پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی بود. این افراد در کنار نزدیک به 30 استاد ادبیات از سایر دانشگاه‌های کشور به همراه تعدادی از فردوسی دوستان از کشورهای منطقه، همایشی متفاوت را رقم زده بودند.

حضور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و حداد عادل به عنوان رئیس فرهنگستان و رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی در این همایش و بازدید دکتر حدادعادل و اعضای فرهنگستان از آرامگاه فردوسی و شرایط نامناسبی که در این مکان وجود دارد، می‌تواند

روز دوم همایش با سخنرانی دکتر مهدی تدین، دکتر فرهاد وداد، دکتر فرزاد قائمی، دکتر ابراهیم قیصری، دکتر چنگیز مولایی، دکتر علی محمدی، دکتر تیمور مال میر و غلام عباس سعیدی ادامه یافت. این همایش با یک میزگرد با عنوان «شاهنامه بنیان زبان فارسی» پایان یافت که اعضای پیوسته فرهنگستان: استاد احمد سمیعی گیلانی، دکتر غلامعلی حدادعادل، دکتر فتح الله مجتبابی، دکتر علی اشرف صادقی، دکتر علی رواقی، خانم دکتر بدرالزمان قریب، هوشنگ مرادی کرمانی و دکتر یاحقی در آن حضور داشتند.

همایش ادبیات تطبیقی با همکاری قطب علمی در لبنان

همایش ادبیات تطبیقی فارسی - عربی در روزهای سه‌شنبه و چهارشنبه 21 و 22 اردیبهشت 1389 به همّت دانشگاه فردوسی مشهد، ریزنی فرهنگی جمهوری اسلامی در لبنان و دانشگاه لبنان در محلّ قصر یونسکو در شهر بیروت لبنان برگزار شد. در این همایش سخنرانانی از کشورهای مصر، سوریه، مراکش، لبنان، اردن و دوازده نفر نیز از ایران شرکت داشتند. شرکت‌کنندگان ایرانی عمدتاً از دانشگاه فردوسی و چند

یک متن ادبی توسط وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و سخنرانی جعفری مدیرکل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی که هر کدام در تجلیل از حکیم طوس سخن راندند، همایش با چند سخنرانی علمی نیز همراه بود. نخستین آن دکتر حداد عادل بود که هم از جایگاه یک مسئول فرهنگی و هم از منظر علمی، سخنانی درباره فردوسی و اثر سترگ او شاهنامه ایراد کرد. وی با تأکید بر این که کتاب بزرگ و سترگ شاهنامه با 60 هزار بیت، هزار ساله شده است، یادآور شد: شاهنامه کتابی است که خواندندش به ما افتخار می‌بخشد که تا چه اندازه باید این اثر و صاحب آن را گرمی داشت زیرا میراثی است که فردوسی برای همه فرزندان ایران زمین و فارسی‌زبانان به جا نهاده و باید آن را قدر نهیم. در واقع شاهنامه سند هویت، نشان دهنده پیشینه و ریشه ملت، تاریخ کهن و حماسه ملی ماست.

دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن در واقع نخستین سخنران بخش علمی این همایش بود که بیشتر به مقایسهٔ خیام و فردوسی پرداخت.

دکتر پاپلی یزدی، اگرچه استاد زبان و ادب فارسی نیست اما از منظری دیگر از «فردوسی حکیم نظریه پرداز» سخن گفت و به جنبه‌هایی از نظریه‌های نوین بر مبنای شاهنامهٔ فردوسی اشاره کرد.

بخشی از سفر نیز به بازدید از مناطق تاریخی، فرهنگی و دیدنی اختصاص داشت که طی آن از آثار باستانی و تاریخی شعر بعلبک همچون معبد نرون، زیارتگاه خوله دختر امام حسین و مزار شیث نبی، مناطق جنوبی لبنان تا مرز لبنان و فلسطین اشغالی و همچنین منطقه حریصا در شمال بیروت و نقاط دیدنی آن دیدار کردند.

در مجموع، سفر به جهت ارتباط با دانشگاه‌های لبنان و نیز دیدار با استادان زبان فارسی کشورهای همچون اردن، مصر و سوریه و همچنین آگاهی یافتن از دیدگاه‌های آنان درباره ادبیات تطبیقی سودمند و پربار بود. همایش ادبیات تطبیقی لبنان - چنان که در قطعنامه پایانی همایش هم آمده است - باید نخستین حلقه زنجیره‌ای از همایش‌های بعدی درباره ادبیات تطبیقی فارسی و عربی باشد. گزارش این سمینار در روز سه شنبه 1389/3/4 در محل تالار فردوسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی به شرح زیر نیز ارائه شد.

گزارش سفر به لبنان

جلسه گزارش سفر تنی چند از استادان گروه زبان و ادبیات فارسی و جمعی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی به لبنان و حضور در همایش بین المللی ادبیات تطبیقی زبان فارسی و زبان عربی در ساعت 10 روز سه شنبه 89/3/4 در تالار فردوسی دانشکده ادبیات تشکیل شد. در این جلسه دکتر محمد جواد مهدوی گزارشی از چگونگی برگزاری همایش ادبیات تطبیقی بیروت و شرکت پژوهشگران ایرانی در همایش ارائه کردند و آقای جواد میزبان به معرفی دانشگاهها و محیط‌های علمی لبنان و بیروت پرداختند.

تنی هم از دانشگاه سبزوار، سمنان و کرمان بودند. افراد شرکت کننده از دانشگاه فردوسی عبارت بودند از 1- دکتر سید حسین فاطمی (با مقاله: بررسی رگه‌های رمانتی‌سیسم در افسانه نیما یوشیج و المساء خلیل مطران)؛ 2- دکتر عبدالله رادمرد (با مقاله: حبسیه‌های فارسی و عربی در ترازی ادبیات تطبیقی)؛ 3- دکتر محمد جواد مهدوی (با مقاله: ترجمه افعال دو مفعولی و سه مفعولی عربی در فارسی)؛ 4- دکتر صاحبعلی اکبری (با مقاله: پژوهشی پیرامون مضامین مشترک در زبان و ادب عرب و فارسی)؛ 5- دکتر سید حسین سیدی (با مقاله: رمانتیسم در آثار جبران خلیل جبران و سهراب سپهری)؛ 6- سلمان ساکت (با مقاله: رشیدالدین وطواط و نقش او در پیوند امثال عربی و فارسی)؛ 7- جواد میزبان (نیما یوشیج و نازک الملائکه؛ پیشتازان شعر معاصر فارسی و عربی).

هیأت علاوه بر شرکت در همایش و ارائه سخنرانی در دومین روز همایش، طبق برنامه از برخی دانشگاه‌های لبنان از قبیل دانشگاه یوسف قدیس (سن ژوزف)، دانشگاه لبنان و دانشگاه اسلامی لبنان دیدن کردند و با مسؤولان و استادان این دانشگاه‌ها به گفت و گو پرداختند.

اخبار فرهنگسرای فردوسی

یافت. وی از چگونگی برگزاری همایش بیهقی در اول آبان ماه 1386 در دانشگاه سبزوار گزارشی مفصل ارائه کردند. - ارائه سخنرانی علمی در مورد مناسبت ایام پانزده شعبان و مراسم شب برات: مهدی سیدی. ایشان در این سخنرانی یاد آور شدند که رسم چراغ برات که از روزگاران گذشته همزمان با شبهای نیمه شعبان در خراسان برگزار می‌شده، رسمی است که منحصر به خراسان است و در جای دیگری به این صورت برگزار نمی‌شود یا اگر می‌شود، زمان آن فرق می‌کند.

آقای سیدی در پایان سخنرانی خود بلافاصله از خانم قمرالزمان مشکوری، که گزیده تاریخ بیهقی با عنوان دیبای زربفت را قرائت کرده و قرار است در یک لوح فشرده به همراه کتاب منتشر شود، دعوت کرد تا بخشی از تاریخ بیهقی را قرائت کند. ایشان داستان «حلم نصرین احمد» را براساس چاپ جدید تاریخ بیهقی به تصحیح دکتر محمدجعفر یاحقی و مهدی سیدی (تهران، انتشارات سخن، 1388) قرائت کرد که مورد توجه قرار گرفت. - ارائه سخنرانی با عنوان «بیهقی و فردوسی» توسط دکتر محمدرضا راشد محصل.

همایش نخستین سالروز بزرگداشت

«ابوالفضل بیهقی»

فرهنگسرای فردوسی موقع را مغتنم شمرد تا نخستین یاد روز بزرگداشت ابوالفضل بیهقی را در سال جاری با همراهی انجمن نیکوکاری مهندس شادی یزدان بخش برگزار کند. برنامه علمی همایش ساعت 17 بعد از ظهر روز پنج‌شنبه 1387/2/24 در تالار اجتماعات مجتمع ساپکو با حضور جمع کثیری از دانشگاهیان و فرهنگیان و دستداران برنامه‌های ادبی و فرهنگی به شرح زیر اجرا شد. - گزارشی از فعالیتهای بیهقی پژوهی در خراسان و اشاره‌ای به چاپ نوین تاریخ بیهقی و ضرورت تثبیت روز بزرگداشت ابوالفضل بیهقی: دکتر محمدجعفر یاحقی. وی در سخنان کوتاه خود بیهقی را انسانی بزرگ معرفی کرد که همچون فردوسی زبان او پشتوانه زبان فارسی است و همچنانکه شاهنامه در نظم تکیه‌گاهی برای زبان فارسی به شمار می‌رود، تاریخ بیهقی نیز در نشر همین مرتبه را دارد و این نکته‌ای است که بسیاری از بزرگان بر آن تأکید کرده‌اند، دکتر یاحقی ثبت روزی به نام بیهقی را در تقویم کشورمان، راهی برای فعالیت‌های پژوهشی بیشتر درباره تاریخ بیهقی دانست. وی افزود تصحیح جدید تاریخ بیهقی هم می‌تواند گامی دیگر در همین مسیر باشد و بار دیگر توجه محققان و دانشگاهیان را به این متن مهم زبان فارسی جلب کند. جلسه بزرگداشت یادروز ابوالفضل بیهقی با سخنان آقای دکتر مهیار علوی مقدم عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت معلّم سبزوار ادامه

کردند. در ابتدای ورود هیأت با هماهنگی لازم از کارخانه تولید فرش آستان قدس دیدن کردند. ظهر آن روز پس از صرف ناهار، از بناهای مذهبی شهر کاشمر: باغ مزار، امامزاده سید حمزه و سید مرتضی و آرامگاه مدرس بازدید کردند. در این مسیر مهمانان از توضیحات باستان‌شناسی استاد رجبعلی لباف خانیکی و اطلاعات تاریخی آقای مهدی سیدی و همچنین مطلعین محلی استفاده کردند. برنامه علمی روز جمعه در مسیر علی‌آباد کاشمر و دیدار از برج تاریخی آن بود و پس از آن دیدار از روستای هُذک و درختهای کهنسال و اسطوره‌های آن صورت گرفت.

گروه علمی فرهنگسرا پس از سفر ناهار در کاشمر از مسیر جاده کوهستانی و زیبای ریوش و نیشابور شامگاه آن روز به مشهد بازگشتند در حالی که از دیدار این منطقه آباد و تاریخی سرخوش و خرسند بودند.

لازم به یادآوری است که در این سفر با هماهنگی‌هایی که توسط دانشور گرامی جناب آقای محمدباقر اولیایی صورت گرفته بود همه جا از هیأت علمی فرهنگسرا استقبال بی‌سابقه‌ای به عمل آمد، که به این وسیله از این عزیز بزرگوار سپاسگزاری می‌شود.

وی با بیان اینکه فردوسی و بیهقی در زمانی نزدیک به هم ولی در دو مکتب فکری مختلف زندگی می‌کردند بیان کردند که: فردوسی انسانی آزاده و بیهقی دیوان سالاری درباری است و هرچند از نظر فضایل اخلاقی برترین دولتمرد دربار غزنوی است ولی مقایسه او با فردوسی مقایسه بزرگی با بزرگتری است که در دو فضای متفاوت زندگی کرده و با هم قابل مقایسه نیستند.

- ارائه سخنرانی با عنوان «داستانهای شاهنامه در عقل سرخ سهروردی» توسط خانم دکتر مه‌دخت پورخالقی. ایشان سهروردی را از بزرگترین شهدای تاریخ عرفان و فرهنگ ایران و از جمله افرادی دانست که در راه پرداختن به حکمت خسروانی و تعلیمات ایران باستان سر به باد داده‌اند، دکتر پورخالقی بر این نکته تأکید داشتند که: سهروردی نیز همچون فردوسی، خرد را محور آثار خود قرار داده با این تفاوت که به جای خرد از کلمه «نور» استفاده کرده است، نوری که در گفتار و کردار همه قهرمانان آثار رمزی وی نمود بارزی یافته است. جلسه با اجرای برنامه هنری خاتمه یافت.

نهمین سفر فرهنگسرا به محور کاشمر - بردسکن

در ادامه سفرهای علمی و فرهنگی فرهنگسرای فردوسی طی روزهای 9 و 10 اردیبهشت ماه 1389 نهمین سفر علمی به مقصدهای تربت حیدریه، کاشمر، خلیل آباد، بردسکن انجام گرفت. در این سفر که بیش از 70 تن از استادان، پزشکان، مهندسان، دانشجویان پزشکی و عامه فرهیختگان خراسان شرکت کرده بودند صبح روز نهم، ابتدا از بنای تاریخی بازه هور دیداری علمی صورت گرفت. گروه پس از آن در تربت حیدریه از آرامگاه قطب‌الدین حیدر و موزه مردم شناسی تربت بازدید

سیاحتنامه آمریکا

(گزارش سفر مدیر قطب علمی)

کالیفرنیا تشکیل می‌شد و مقدمات سفر از قبیل ویزا و مأموریت از دانشگاه و مرخصی و دیگر قضایا هم بر همین اساس صورت می‌گرفت.

در همان دعوت نامه اولیه که برای من فرستاده بودند، جهت اطلاع یاد آور شده بودند که دو کنفرانس دیگر پیش و پس از این کنفرانس نیز در دانشگاه کالیفرنیا برگزار خواهد شد؛ و من که از پیش تصمیم گرفته بودم حالا که با زحمت می‌توانم ویزای مربوط را بگیرم، برای دیدار از دیگر مراکز علمی آمریکا، چند روزی بیشتر در ایالات متحده بمانم، از این نوید نیز می‌توانستم خرسند باشم. این بود که با همه تراکم کاری دهه آخر اردیبهشت از جمله: برگزاری مراسم یادروز فردوسی در سه شهر: اصفهان، مشهد و زابل، حضور رئیس و اعضای پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی به دعوت من در مشهد و برای نخستین بار در دانشگاه فردوسی و شرکت در مراسم همایش «فردوسی و زبان فارسی» و روز بعد از آن برگزاری مراسم رونمایی از کتاب چون من در این دیار، جشن نامه دکتر رضا انزابی نژاد، که در قطب علمی تولید و چاپ شده و قرار بود روز 26 اردیبهشت ماه بلافاصله پس از برگزاری مراسم فردوسی رونمایی شود و همچنین برگزاری همزمان همایش «ادبیات تطبیقی عربی و فارسی» که با همکاری قطب علمی در بیروت برگزار می‌شد. این بود که، برنامه سفر خود را جوری تنظیم کردم که بتوانم به هر سه کنفرانس برسم و دست کم از فضای

سال پیش ابتدا شفاهی و بعد هم کتباً از من دعوت شد که در کنفرانسی که برای بزرگداشت شاهنامه قرار است در دانشگاه کالیفرنیا برگزار شود شرکت کنم؛ که چون پای فردوسی در میان بود پذیرفتم. برای پذیرفتن این دعوت از دو سه جانب دیگر نیز وظیفه دار بودم:

- از آن رو که مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی هستم و سالهاست که برای اعتلای نام دانشگاه فردوسی کوشش می‌کنم.

- از آن رو که مدیر فرهنگسرای فردوسی بودم و می‌بایست به هر ندایی در جهت فردوسی‌شناسی پاسخ بدهم.

- و بالاخره به این علت که در دانشگاه فردوسی درس خوانده و اول کارم در این مرکز علمی به دانشجویان نسلهای بسیاری شاهنامه درس داده‌ام.

مطلب دیگری که این پیشنهاد را برایم دلپذیر کرد، موضوع سخن بود که از جانب خود آنان اظهار علاقه شده بود که من در خصوص فعالیتهای فردوسی‌شناسی در دانشگاه فردوسی سخن بگویم؛ و بالاخره کشش و جاذبه‌های که دانشگاه بلند آوازه کالیفرنیا می‌توانست برایم داشته باشد؛ بخصوص که قریب به بیست سال پیش هم یک بار دیگر به لوس آنجلس رفته و چند ساعتی در فضای رؤیایی این دانشگاه نفس کشیده بودم. اصل دعوت از من برای شرکت در کنفرانس دو روزه «شاهنامه حماسه ملی ایران» (The Shahnameh: Iran's National Epic) بود که طی روزهای 25 و 26 ماه می 2010 (UCLA) در دانشگاه

ترک شناسی، ایران شناسی و اسلام شناسی با تمرکز بر تاریخ ایران سده‌های میانه و دوره غزنویان حتی در ایران هم زبانزد است. سخنران کلیدی این کنفرانس هم خود وی بود که در جلسه پایانی سخنرانی خود را با عنوان «استقرار ترکان در دنیای اسلام» ایراد کرد که مورد توجه قرار گرفت و بحثها و سؤالات چندی را برانگیخت.

علت اصرار من برای شرکت در این کنفرانس علاوه بر استفاده از سخنرانیهای ارائه شده، دیدار با پروفسور باسورث و اهدای یک دوره تصحیح جدید تاریخ بیهقی به وی بود، که در پایان جلسه صورت گرفت؛ برای آن که از دو سه سال پیش مستقیم و غیر مستقیم در جریان کار مشترک وی با دکتر محسن آشتیانی و کوشش او برای ترجمه تاریخ بیهقی به زبان انگلیسی بودم و مکاتباتی هم در این خصوص میان ما صورت گرفته بود. کما این که در همان آغاز که کار مقابله تاریخ بیهقی آغاز کرده بودیم مقداری از یادداشتهای و تغییراتی که در چاپ ما پیش آمده بود برایشان فرستادیم که گفته بودند درحاشیه ترجمه خود از آنها استفاده خواهند کرد.

در فرصتی که تا کنفرانس من باقی بود، به بهانه دیدار خویشاوندی که در دانشگاه استنفورد درس می‌خواند، (البته در رشته مهندسی) به سانفرانسیسکو رفتم و از این دانشگاه نیز دیداری کوتاه و توریستی به عمل آوردم. شنیده بودم که در این دانشگاه هم بخش ایران شناسی و زبان فارسی دایر است و دکتر عباس میلانی چهره شاخصی است که در این بخش به فعالیت اشتغال دارد. دکتر میلانی را در دانشگاه لندن دو سه بار دیده و پای سخنرانی‌های پر هیجانش نشسته بودم. کتاب امیر عباس هویدای وی را هم همان زمان که در لندن بودم با اشتیاق

علمی و سخنرانیهای مربوط استفاده کنم. برای این کار روز یکشنبه 26 اردیبهشت ماه 1388 بلافاصله پس از برگزاری جلسه رونمایی به تهران و از آنجا از طریق دبی و لوس آنجلس رفتم.

کنفرانس اول که خودم را مقید کرده بودم در جلسات آن شرکت کنم کنفرانس «حضور ترک در دنیای اسلام» (The Turkish Presence in the Islamic World) بود که صبح روز سه شنبه 18 ماه می 2010 برابر با 28 اردیبهشت 1388 در رویس هال (Royce Hall) دانشگاه کالیفرنیا تشکیل شد. در این کنفرانس دو روزه دانشمندی ترک شناس و اسلام شناس از چند دانشگاه آمریکا من جمله دانشگاههای کالیفرنیا، شیکاگو، اوهایو استیت، راجرز و پرینستون و چند دانشگاه از چند کشور دیگر از جمله ادینبوروی انگلستان، سوآس لندن، دانشگاه لندن و بوداپست مجارستان و یک محقق آزاد به نام گری لیزر (Gary Leiser) سخنرانی‌های علمی خود را ارائه دادند.

نمایی از رویس هال

این کنفرانس اساساً برای تجلیل از مقام علمی پروفسور کلیفورد ادموند باسورث استاد بازنشسته دانشگاه منچستر انگلستان تشکیل شده بود که تحقیقات او در زمینه‌های

خواننده و به شیوه تحقیق وی در تاریخ معتقد شده بودم. از فعالیت‌ها و مراکز و جلسات ادبی این جا و همچنین جلسات فرهنگی ایرانیان در سن خوزه هم اجمالاً آگاهی یافتم اما فرصت دیدار با دکتر میلانی و شرکت در این جلسات به دلیل تعطیلی دانشگاه دست نداد و من ناچار پس از دیار کوتاهی از سانفرانسیسکو و سر زدن به یک دو موزه از جمله موزه‌ای که در یک زیردریایی بر روی آب قرار داشت، به لوس آنجلس بازگشتم.

دانشگاه استنفورد

اما کنفرانسی که من فی الواقع برای آن به کالیفرنیا آمده بودم، صبح روز سه شنبه 25 ماه می 2010 / 5 خرداد 1389 با عنوان «شاهنامه: حماسه ملی ایران» در یکی از تالارهای دانشگاه کمپوس دانشگاه کالیفرنیا آغاز به کار کرد. در این کنفرانس جمع و جور دو روزه کسانی از دانشگاه‌های تهران (دو تن)، کلمبیا (دو تن)، کالیفرنیا (دو تن)، و دانشگاه‌های: برنسدس، اوهایو استیت، شیکاگو، هامبورگ آلمان، کتابخانه دانشگاه کالیفرنیا، کتابخانه مجلس شورای اسلامی و دانشگاه فردوسی مشهد (هر کدام یک تن) برای سخنرانی دعوت شده بودند. در میان سخنرانان شاخص و شاهنامه شناسان بنام امریکایی نام خانم اولگا دیویدسن و آقایان فرانکلین لویس و دیک

دیویس هم به چشم می‌خورد. از دو تن دعوت‌شدگان از دانشگاه تهران آقای ایرج افشار به دلیل کسالت و دوری راه و دکتر شفیع کدکنی، که آن روزها در پرینستون واقع در شرق آمریکا مشغول تحقیق بود، به دلیل گرفتاری شرکت نکرده بودند. سخنرانی استاد ایرج افشار را آقای دکتر محمود امید سالار از کتابخانه دانشگاه کالیفرنیا قرائت کرد. سخنرانی خانم دیویدسن با عنوان «مویه زنان و اخلاق جنگ در یونان باستان و ایران سده‌های میانه» (Women's Lamentation and the Ethics of War in Ancient Greece and Medieval Persian) در واقع در زمینه ادبیات تطبیقی و با نمونه‌هایی از دو حماسه ایران و یونان همراه بود. سخنرانی این جانب چنان که پیش از این گفتم به پیشنهاد دعوت‌کنندگان با عنوان «مطالعات فردوسی شناسی در دانشگاه فردوسی مشهد» (Ferdowsi Studies in at Ferdowsi University of Mashhad) بعد از ظهر روز چهارشنبه 26 می 2010 برابر با 6 خرداد 1389 با پاور پوینت و به صورت مستند و مصور ایراد و به دلیل تصور نادرستی که اغلب حاضران و به ویژه هموطنان ایرانی حاضر در جلسه از مسائل فرهنگی داخل ایران داشتند، با شگفتی و استقبال تمام روبرو شد و پرسشهایی زیادی را به دنبال داشت که تا ساعتی پس از پایان رسمی جلسه به صورت سرپایی ادامه یافت. در این سخنرانی که 45 دقیقه طول کشید، من ابتدا سخن را از کنگره بزرگ هزاره شاهنامه در سال 1313 آغاز کردم و نشان دادم که چگونه این حادثه فرهنگی موجب توجه بیشتر به فردوسی و زبان فارسی از یک طرف و سبب عنایت مسئولان وقت فرهنگی مملکت برای راه اندازی و تأسیس دانشگاه مشهد و توجه ویژه به زبان فارسی در خراسان شد. پس از آن با اشاره به تأسیس

بود که دهها استاد و محقق ایرانی و غیر ایرانی اما ایران‌شناس از آمریکا و کانادا و کشورهای دور و نزدیک اروپایی و جز آن در سانتا مونیکا لوس آنجلس برای ارائه تازه‌ترین دستاوردهای علمی خود طی روزهای 27 تا 30 ماه می 2010 گرد هم آمده بودند. به این ترتیب آدم کنجکاو و حساس به مسائل ایران و شرق فعالیت‌های ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی را حتی با توجه به همین سه مورد هم می‌تواند با رونق و سزاوار توجه ارزیابی کند. حال آن که وقتی نگاهی به تقویم بهاره مرکز دانشگاه مطالعات شرق نزدیک دانشگاه کالیفرنیا می‌اندازد و می‌بیند که فی‌المثل تنها در مورد ایران 6 اتفاق علمی دیگر به شرح زیر افتاده است اعتقادش به وجه علمی دانشگاه و سیاست فرهنگی این مرکز دانشگاهی بیشتر می‌شود، ببینید:

- 1- روز یکشنبه 7 مارس: سخنرانی دکتر تورج دریایی به فارسی با عنوان «باز آفرینی گذشته: استفاده و سوء استفاده از «ایران باستان»، در دوره پهلوی و جمهوری اسلامی».
- 2- کنفرانس دو روزه «ورود ایدئولوژی ناسیونالیسم به ایران مدرن» با دو سخنرانی: از تورج دریایی با عنوان «پنیر ایرانی و سومار عرب: غذا و تبلیغات در ایران» پنجشنبه اول آوریل و افشین مرعشی با عنوان: «تصور حافظ: رایبند رانات تاگور در ایران 1932» جمعه دوم آوریل.
- 3- پنجشنبه 29 آوریل، سخنرانی شیوا فلسفی با عنوان: «طلیعه کشمکش جامعه مدنی برای دموکراسی در ایران».
- 4- روز یکشنبه 23 می سخنرانی همایون کاتوزیان با عنوان: «زنان در داستانهای صادق هدایت»، به زبان فارسی.
- 5- روز دو شنبه 24 می سخنرانی همایون کاتوزیان با عنوان: «جامعه کوتاه مدت: مطالعه در مسائل درازمدت توسعه سیاسی و اقتصادی در ایران».

دانشکده ادبیات مشهد به عنوان سومین دانشکده ادبیات در سطح کشور پس از تهران و تبریز، و قدیمی‌ترین دانشکده دانشگاه مشهد آن روز نشان دادم که چگونه پس از آن که مطالعات فردوسی‌شناسی در این دانشکده از سالها پیش در قالب مقالات ادبی منتشره در مجله دانشکده و پایان‌نامه‌های دانشجویی که از سوی استادان وقت این دانشگاه راهنمایی می‌شد، آغاز و سرانجام نام فردوسی برای این دانشگاه انتخاب شد و فعالیت‌های فردوسی‌شناسی چه پیش از انقلاب و چه پس از آن در این دانشگاه به همت استادان و دانشجویان علاقه‌مند به مطالعات شاهنامه‌شناسی به گونه‌ای سزاوار توجه استمرار یافت و نام این دانشگاه را در این عرصه تا آن جا بلند آوازه کرد، که پس از تأسیس قطب‌های علمی براننده‌ترین نامی که برای قلمرو مطالعاتی استادان این دانشکده و در نتیجه نام این قطب علمی به ذهن می‌آمد، «فردوسی‌شناسی» بود.

فضای دانشگاه کالیفرنیا

بلافاصله پس از برگزاری این کنفرانس بخش مطالعات شرق نزدیک دانشگاه کالیفرنیا میزبان یکی از بزرگترین کنفرانس‌های ایران‌شناسی، یعنی «هشتمین کنفرانس دوسالانه مطالعات ایرانی»

(The 8Th Biennial Conference on Iranian Studies/ ISIS)

6- یکشنبه 6 ژوئن: جلسه افتتاحی نمایشگاه «آمریکائیهای ایرانی در لوس آنجلس» که این نمایشگاه مستند در موزه گل دانشگاه کالیفرنیا تا 22 آگوست ادامه خواهد داشت. پس از پایان این کنفرانس و آشنایی با کتابخانه عظیم و بخشهای مختلف دانشگاه کالیفرنیا و عبور از دیدنیهای لوس آنجلس، به بهانه دیدار خویشاوندی که از سالها پیش رحل اقامت به ایالت واشنگتن افکنده است، عازم این ولایت در شمال غرب قاره آمریکا شدم. از لوس آنجلس بیشتر از دو ساعت با هواپیما تا سیاتل مرکز فرهنگی و اقتصادی این ایالت فاصله است. در طول مسیر هواپیما از خط ساحلی اقیانوس کبیر و از فراز شهرها و شهرکهای زیادی عبور می‌کند و چشم بیننده را از پنجره به تماشای صفحات شطرنجی مزارع، بستانها، جنگلها و مناطق مسکونی پر تنوع می‌کشد.

کتابخانه دانشگاه کالیفرنیا

اقامت دو هفته‌ای من در این ایالت سرسبز و گره خورده با صنایع الکترونیک میکروسافت، از آشنایی با دانشگاه واشنگتن و به ویژه قسمت مربوط به «زبانها و فرهنگهای شرق نزدیک» و بخش زبان فارسی و مطالعات ایران‌شناسی این دانشگاه در شهر سیاتل بارور شد. به ویژه که تقریباً یک روز تمام را در این بخش گذرانیدم به

راهنمایی خانم هموطن ما دکتر فیروزه متین که در همین دانشگاه درس خوانده و شاگرد دکتر کریمی حکاک بوده است. دکتر متین از وضعیت زبان فارسی و مطالعات ایرانی در این دانشگاه برایم گفت و اضافه کرد که حدود 60 دانشجو در بخش فارسی دارند در سه مقطع لیسانس، فوق لیسانس و دکترا و علاوه بر این گروهی هم فارسی را به عنوان درس فرعی انتخاب می‌کنند. خانم متین را آدمی مطلع، علاقه‌مند و آشنا با فن تصحیح یافته‌م که دکتر حکاک و دکتر حسین ضیایی را می‌شناخت اما از داخل ایران و استادان مربوط آگاهی چندانی نداشت. مطالعات ایرانی در حوزه‌های تاریخ، و فرهنگ و ادبیات مدرن و کلاسیک فارسی و تاجیکی جریان دارد و از آن جمله تحقیق و بررسی در ادبیات عرفانی، ادبیات حماسی و هنر و معماری ایران نیز در این دانشگاه در جریان است. آدم خیال می‌کند که این هموطنان علاقه‌مند و دلسوز چگونه با عشق و اعتقاد بار سنگین معرفی فرهنگ ایرانی را در این نقطه‌های دور از آبادی فرهنگی ایران بر دوش می‌کشند.

بخش فارسی دانشگاه واشنگتن (سیاتل)

ادامه سفر من به شرق آمریکا و دیدار از دانشگاههای جرج تاون در واشنگتن دی سی، مریلند در ایالت مریلند و پرینستون در ایالت نیوجرسی تا چند روز بعد ادامه

برای سرمایه‌گذاری ثروتمندان در جهت گسترش علم و حمایت از مراکز علمی و دانشگاهها فراهم می‌شود و افراد ثروتمند برای جلب حمایت‌های قانون داوطلبانه مبالغ قابل توجهی به مراکز علمی و تحقیقاتی اهدا می‌کنند؛ هزینه‌های این انستیتو هم عموماً از محل همین عواید تأمین می‌شود.

نام و آوازه دانشگاه پرینستون چیزی نیست که آدم را برای دیدار از این مرکز علمی بلند آوازه وسوسه نکند. این بود که دو روز از روزهای اقامتم در شرق آمریکا را در پرینستون گذرانیدم به میزبانی استاد بلند نام دانشگاه تهران دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی، که از سال گذشته برای گذراندن یک دوره مطالعاتی به این مرکز رفته و آن روزها که من آنجا بودم روزهای پایانی دوران اقامت خود در این شهر را می‌گذرانید. پرینستون به معنی واقعی یک شهرک دانشگاهی است که جز یک خیابان با راسته مغازه‌هایی، که آن هم عمدتاً حوائج ساکنان دانشگاه و توریست‌هایی را تأمین می‌کند که برای زیارت این مرکز علمی و تنفس در هوایی که کسانی امثال آلبرت انشتین در آن نفس کشیده‌اند، به این شهر می‌آیند بقیه بدنه شهر را کمپوس دانشگاه و بناها و کالج‌ها و انستیتوهای مربوط تشکیل می‌دهد. دیدار از فولد هال (Fuld Hall) که آلبرت انشتین بخش عمده‌ای از فعالیت‌های علمی خود را در آن مکان گذرانیده و کتابخانه عظیم و پر آوازه دانشگاه پرینستون و انستیتو مطالعات پیشرفته این دانشگاه (Institute for Advanced Studies) و آشنایی با فضاهای دلپذیر مطالعاتی دانشجویی این دانشگاه به لطف دکتر شفیعی و همقدمی دکتر احمد کریمی حکاک استاد دانشگاه مرینلند و دکتر احمد اشرف از بنیاد

یافت. دانشگاه جرج تاون که قبل از انقلاب اسلامی با دانشگاه فردوسی مشهد قرار داد همکاری‌های علمی و فرهنگی داشت، دانشگاه کوچک اما مهمی است که از زمره کهنسالترین دانشگاه‌های ایالات متحده آمریکا به شمار می‌رود. بخش فارسی این دانشگاه متأسفانه در دهه‌های اخیر تعطیل شده و به دلیل حمایت مالی کشورهای عربی، جای خود را به مطالعات عرب شناسی داده است. دانشگاه مرینلند دانشگاه بلند نام و آوازه‌مندی است که در بسیاری از رشته‌های علوم جدید صاحب نام و در زمره نخستینان است. بخش فارسی این دانشگاه به تازگی به راه اندازی واحدی علمی و آموزشی با عنوان «انستیتو میراث فرهنگی روشن» (Roshan Cultural Heritage Institute) دست زده است. در این انستیتو بخشی برای مطالعات زبان فارسی وجود دارد که در سه سطح کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشجو دارد و برنامه‌های مفصلی زیر نظر استادان ایرانی مرکز اجرا می‌کند. دانشجویان در دوره‌های عالی بیشتر به سوی مطالعات ایران‌شناسی یا مطالعات ادبیات تطبیقی هدایت می‌شوند. دانشجویان برجسته برای تکمیل و تقویت فارسی طی یک برنامه منظم برای یک دوره دوماهه تابستانه یا یک سال تحصیلی کامل به دوشنبه پایتخت تاجیکستان اعزام می‌شوند. هم اکنون 6 تن استاد ایرانی و امریکایی در این بخش به تدریس زبان فارسی و تحقیق درباره زبان و فرهنگ ایران سرگرمند. «انستیتو مطالعات میراث فرهنگی روشن» وابسته به دانشگاه مرینلند عمدتاً از محل مبالغ اهدایی یکی از ایرانیان خیر و با حمایت دانشگاه اداره می‌شود. در ایالات متحده و بسیاری از کشورهای غربی قانونی در جهت طراحی شده که زمینه

دو توفیق برای دو کتاب مدیر قطب علمی

- کتاب تاریخ بیهقی، مقدمه، تصحیح، تعلیق، توضیح و فهرس از دکتر محمد جعفر یاحقی و مهدی سیدی روز سه شنبه اول تیرماه 1389 به عنوان کتاب فصل جمهوری اسلامی معرفی شد و به دریافت لوح تقدیر از دست معاون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نایل گردید.

- کتاب از پاژ تا دروازه رزان، جستارهایی در زندگی و اندیشه فردوسی، روز دوشنبه 14 تیرماه 1389 به عنوان کتاب برگزیده انجمن قلم ایران به دریافت لوح «قلم زرین» نایل آمد.

این کتاب حاوی مقالات مدیر قطب علمی است که اغلب آنها طی سالهای گذشته در مورد فردوسی و شاهنامه نوشته شده است.

دانشنامهٔ ایرانیکا، برایم میسر شد. از بدایع دیدنیهای این دانشگاه دست کم برای ما ایرانیها تصویر محمد بن زکریای رازی است بر روی شیشه‌های رنگی نماز خانهٔ دانشگاه پرینستون، در حالی که کتاب *الحاوی* را در دست دارد. بنای این کلیسا به یک ونیم قرن گذشته مربوط می‌شود. نام رازی و اسم کتاب او *الحاوی* به خط عربی بر روی شیشه و کنار پیکرهٔ وی نوشته شده است. پرینستون شکارگاه مغزهای بزرگ و افتخارات ملل و همیشه پایگاه علمی فیزیک جهان بوده است. دیروز انشتین از اروپا جذب این مرکز شده بود و امروز، چنان که می‌گفتند: نیما ارگانی حامد، یک ایرانی جوان است که بزرگترین متفکر فیزیک جهان است و دانشگاه پرینستون به وجود او افتخار می‌کند. دیدار از کتابخانهٔ عظیم دانشگاه پرینستون، که به اعتراف دکتر شفیعی کدکنی حتی منابع مربوط به کرامیهٔ آن از بسیاری از کتابخانه‌های ایران سرشارتر است، برای من که هیچ وابستگی و ارتباطی با این دانشگاه و دیگر مراکز علمی ایالات متحده نداشتم - چنان که فکر می‌کردیم - هیچ دشوار نبود و روز بعد با مراجعه به مسئول مربوط و با معرفی دکتر کریمی حکاک میسر شد و این آرزو بر دلم نماند که تنها به دیداری توریستی از بنای باشکوه اما متواضع آن کفایت کنم. وقتی انسان در فضای نوع دانشگاه پرینستون نفس می‌کشد و امکانات علمی و فیزیکی و تسهیلات دانش خیز آن را با نوع خودی آن مقایسه می‌کند، به این نتیجه می‌رسد که چیزی به عظمت یک تاریخ چند هزار ساله را در پای جهل قربانی کرده است.

(دکتر محمدجعفر یاحقی)

یاد رفتگان

برجسته و فرهنگ نگار بزرگ را به مجامع علمی و دانشگاهی تسلیم می‌گوییم.

– استاد محمد بهمن بیگی نویسنده خوش قلم، درد آشنا و سخت کوش که کانونهای مدارس عشایری مرهون اندیشه‌ها و کارهای اوست، شنبه ۱۱ اردیبهشت ماه سال جاری درگذشت. نام بهمن بیگی با انتشار کتاب بخارای من ایل من به عنوان نویسنده خوش قلم با نثری جذاب از دو دهه پیش بر سر زبانها افتاد.

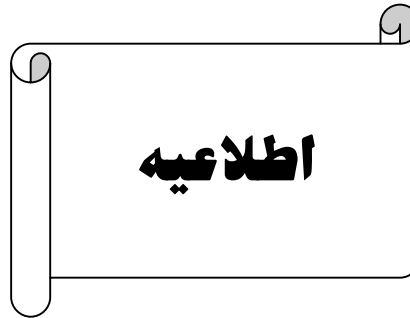
– دکتر منوچهر مرتضوی، استاد و رئیس پیشین دانشگاه تبریز برای جامعه ادبی و فرهنگی ایران را ضایعه‌ای بزرگ بود که در تیرماه ۱۳۸۹ اتفاق افتاد. این فقدان بزرگ را به همه اهل فرهنگ به ویژه اهالی آذربایجان تسلیم می‌گوییم. به این مناسبت از طرف فرهنگسرای فردوسی نیز پیامی به دانشگاه تبریز به این منظور ارسال گردید.

– کمال‌الدین عینی، در مرداد ماه گذشته یکی دیگر از دانشمندان تاجیک دکتر کمال‌الدین عینی فرزند استاد صدرالدین عینی رخت به سرای باقی کشید و جامعه علمی تاجیکستان را سوگوار کرد. قطب علمی فردوسی‌شناسی این ضایعه را به جامعه علمی تاجیکستان و فرهنگ دوستان ایران تسلیم می‌گوید.

– دکتر اسدالله آزاد محقق، مترجم و استاد کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه فردوسی در ۲۹ اسفند ۱۳۸۸ درگذشت. او اولین ایرانی بود که دانشنامه دکترای کتابداری را از انگلستان دریافت کرد و پس از مدتی در دانشگاه فردوسی مشهد به کار پرداخت. نوشته‌های تخصصی و ترجمه‌های ادبی او از جمله منابع و مآخذ معتبر در حوزه‌های پژوهشی است. دکتر آزاد دانشجویانی پرورده که هم اکنون بخشهای تخصصی دانشگاهی را اداره می‌کنند. یادش گرامی باد و روانش پر نشاط.

– محمدرضا جلال نائینی استاد، ادیب، هندشناس و قاضی برجسته که ده‌ها تألیف در زمینه‌های ادبی و قضایی و ترجمه‌های بسیاری به ویژه از آثار هندی دارد در فروردین ماه سال جاری به رحمت حق پیوست. درگذشت او را به مجامع علمی و ادبی تسلیم می‌گوییم و از خداوند شادی روح و علو درجات او را مسألت داریم.

– دکتر علی محمد حق‌شناس استاد زبان‌شناسی دانشگاه تهران که حاصل تحقیقات او از عمده‌ترین منابع در زبان‌شناسی عمومی است. نقش مؤثر او در ارتباط زبان‌شناسی و ادبیات قولی است که جملگی بر آنند به ویژه که وی شاعر و ادیبی توانا هم بود. دکتر حق‌شناس در جمعه ۱۰ اردیبهشت ماه درگذشت. فقدان این استاد

جلسات هفتگی قطب علمی دانشکده ادبیات - دانشگاه فردوسی

دکتر راشد محصل - دکتر امامی	ساعت 12 تا 14	شنبه‌ها	ذخیره فوارزمنشاهی از کتابهای پایه پزشکی سنتی ایران اثر اسماعیل جرجانی
دکتر یامقی - دکتر قائمی	ساعت 14 تا 16	یکشنبه‌ها	شاهنامه خوانی
دکتر یامقی - آقای سیدی	ساعت 14 تا 16	دوشنبه‌ها	اسرارالتومید خوانی اثر عارف بزرگ ابوسعید ابوالفیر
سرکار فانم دکتر زنجانی زاده	ساعت 12 تا 14	سه‌شنبه‌ها	مطالعات پیش اساطیری
دکتر راشد محصل	ساعت 14 تا 16	سه‌شنبه‌ها	مثنوی خوانی
دکتر مهدوی	ساعت 12 تا 13	چهارشنبه‌ها	جلسات نقد (دیدگاههای ادبی)
سرکارفانم جهانپور	ساعت 14 تا 16	چهارشنبه‌ها	ادبیات ایران پیش از اسلام

آدرس: دانشگاه فردوسی - پردیس دانشگاه - دانشکده ادبیات و علوم انسانی - طبقه اول -

کتابخانه قطب علمی فردوسی شناسی